YOUMIG

– izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in spodbujanje sodelovanja za soočanje z vplivi transnacionalne migracije mladih

Output 6.1

Lokalna strategija za izboljšanje upravljanja zmogljivosti in storitev, povezanih z migracijo mladih

MARIBOR, SLOVENIJA
April 2019

YOUMIG

– izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in spodbujanje sodelovanja za soočanje z vplivi transnacionalne migracije mladih

Output 6.1

Lokalna strategija za izboljšanje upravljanja zmogljivosti in storitev, povezanih z migracijo mladih

MARIBOR, SLOVENIJA
April 2019

Lokalna strategija za izboljšanje upravljanja zmogljivosti in storitev, povezanih z migracijo mladih

Maribor, Slovenija

Ta lokalna strategija je bila pripravljena v okviru projekta »YOUMIG – izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in spodbujanje sodelovanja za soočanje z vplivi transnacionalne migracije mladih«.

YOUMIG je strateški projekt, ki je sofinanciran s strani skladov Evropske unije (ESRR, IPA) v okviru transnacionalnega programa Podonavje. http://www.interreg-danube.eu/youmig.

Koda projekta: DTP1-1-161-4.1
Vodilni partner: Madžarski centralni statistični urad

Informacije, ki so tukaj objavljene, odražajo stališča avtorjev, zato organ upravljanja ni odgovoren za morebitno uporabo zadevnih informacij.

UREDNIK:
Béla Soltész

AVTORJI SKUPNIH PODPOGLAVJI:
Vesselina Dimitrova, Elisabeth Gruber, Borut Jurišić, Tamás Kiss, Nataša Kump, Amna Potočnik, Jelena Predojević-Despić, Ekaterina Skoglund, Béla Soltész, Branislav Šprocha, Nada Stropnik, Boris Vaňo

AVTORJI TEMATSKIH PODPOGLAVJI (DRŽAVNA IN LOKALNA PODPOGLAVJA):
dr. Nada Stropnik in dr. Nataša Kump – Inštitut za ekonomska raziskovanja (IER)
dr. Amna Potočnik in mag. Borut Jurišić, Sabina Šneider – Mariborska razvojna agencija (MRA)

ILUSTRACIJE:
Tímea Mária Cseh, Katalin Damjanovich

© 2019. Projekt YOUMIG.
Vse pravice pridržane.

Kazalo

UVOD **4**

POVZETEK **6**

YOUMIG – izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in spodbujanje sodelovanja za soočanje z vplivi transnacionalne migracije mladih **10**

1. MIGRACIJA MLADIH V MARIBORU: KONCEPTUALNO IN EMPIRIČNO OZADJE **12**
1.1. Konceptualni okvir za preučevanje migracij mladih v Podonavju: glavne zasnove 1.2. 13
1.2. Metodologija in glavne ugotovitve primerjalne analize sedmih občin v Podonavju 17
1.3 Migracijski trendi mladih in lokalno upravljanje v Mestni občini Maribor: spoznanja iz lokalne analize stanja 22
Priporočila 26

2. BOLJŠI KAZALNIKI ZA MIGRACIJO MLADIH IN NJIHOVO LOKALNO OKOLJE **28**
2.1. Razvoj kazalnikov migracije mladih: prednostna področja in metodologija 29
2.2. Dostop do podatkov in uporaba novih kazalnikov v Sloveniji 34
2.3. Anketa manjšega obsega: glavne ugotovitve za Maribor 38
Priporočila 40

3. BOLJŠE UPRAVLJANJE MIGRACIJ MLADIH PREKO LOKALNE POLITIKE **42**
3.1. Obstoječe dobre prakse in pilotne aktivnosti za boljše upravljanje z migracijami mladih na lokalni ravni 43
3.2. Coworking Maribor: pilotna akcija za spodbujanje samozaposlitev mladih migrantov in lokalne mladine 47
Priporočila 50
3.3. Pristop »vse na enem mestu« za upravljanje migracij mladih 50
3.4. LifeHack Maribor: spletna platforma »vse na enem mestu« za mlade migrante 53
Priporočila 61

4. BOLJŠE SODELOVANJE MED POLITIČNIMI AKTERJI **62**
4.1. Načrti transnacionalnega sodelovanja med občinami 63
4.2. Načrti transnacionalnega sodelovanja med lokalnimi oblastmi: študijski obiski med Mariborom in podobnimi mesti 65
Priporočila 67
4.3. Načrti sodelovanja pri upravljanju na več ravneh in priporočila glede politike 68
4.4. Politična priporočila za sodelovanje na več ravneh v Sloveniji, povezana z merjenjem in upravljanjem migracije mladih 72
Priporočila 73
Priporočila 74
Priporočila 75

PRILOGA **76**
Tehnične smernice za uporabo programskega orodja Data Toolkit 76

Uvod[1]

Pričujoči dokument je lokalna strategija na področju migracij mladih za mesto Maribor, Slovenija. Njegov cilj je zagotoviti strateški pogled na možnosti za izboljšanje lokalnih zmogljivosti upravljanja, kot tudi lokalnih storitev, povezanih z izseljevanjem, priseljevanjem in povratne migracije mladih.

Lokalna strategija se je razvila v okviru transnacionalnega projekta *»YOUMIG – izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in spodbujanje sodelovanja za soočanje z vplivi transnacionalne migracije mladih«,* ki ga sofinancira Evropska unija.

Dokument so sestavili člani konzorcija YOUMIG, vključno z raziskovalnimi ustanovami, statističnimi uradi in lokalnimi organi oblasti iz osmih držav. Avtorji vsakega podpoglavja so navedeni v sprotnih opombah.

Lokalna strategija je strukturirana kot sledi. Kratek povzetek glavnih priporočil in pregled projekta YOUMIG sta predstavljena na začetku dokumenta, katerima sledijo štiri poglavja.

V prvem poglavju so na splošno predstavljena konceptualna in empirična izhodišča projekta YOUMIG, še posebej pa glavne ugotovitve za Maribor. To poglavje pojasnjuje, zakaj je migracija mladih ključnega pomena za oblikovanje politike na lokalni ravni, kako je bila zasnovana prva faza lokalnih raziskav in kateri so najpomembnejši trendi za Maribor.

V drugem poglavju so predstavljeni statistični dosežki projekta. Na podlagi podatkov, ki so na voljo pri statističnih ali upravnih institucijah, in na podlagi izvedene lokalne raziskave v Mariboru, so raziskovalci izdelali statistične kazalnike, ki lahko zagotovijo kompleksne kvantitativne informacije o migraciji mladih in lokalnem okolju le-te. Lokalni organi odločanja lahko uporabijo te kazalnike za spremljanje lokalnega razvoja in za izvajanje načrtovanja na podlagi dokazov na političnih področjih, na katera vpliva priseljevanje, izseljevanje ali povratna migracija mladih.

V tretjem poglavju so predstavljeni dosežki projekta, ki so povezani z oblikovanjem lokalne politike. V okviru projekta YOUMIG so raziskovalci zbrali več obstoječih dobrih praks iz drugih evropskih držav, s ciljem, da bi jih uporabili v okolju Podonavske regije. Na podlagi teh primerov in ugotovitvah lokalnih raziskav Maribor izvaja dve projektni dejavnosti: testiranje ciljne intervencijske politike na lokalnih socialnih vprašanjih, povezanih z migracijo (pilotna dejavnost), in uvedbo mehanizma za izmenjavo informacij za mlade priseljence, izseljence in/ali migrante, ki se vračajo (vse na enem mestu).

V četrtem poglavju so predstavljene ugotovitve projekta, ki se nanašajo na krepitev transnacionalnih partnerstev in partnerstev na več ravneh. Občine se ne morejo same spopasti z vsemi težavami, povezanimi z migracijami. Vendar pa lahko sodelujejo z institucijami na ravni EU, institucijami na nacionalni ravni in z občinami iz drugih držav. V tem poglavju so povzeta politična priporočila YOUMIG, ki so bila oblikovana za slovenske nacionalne organe.

V prilogi je predstavljeno programsko orodje Data Toolkit. Ta programska oprema vsebuje vse lokalno relevantne podatke, ki so bili zbrani v okviru projekta YOUMIG, kot tudi njegove strokovne študije in analize. Lokalni deležniki lahko uporabijo programsko orodje Data Toolkit za dostop do vseh rezultatov projekta YOUMIG in za nadaljevanje spremljanja in ocenjevanja trendov migracije mladih še po koncu projekta.

Vsa projektna dokumentacija, na katero se sklicuje lokalna strategija, kot tudi dokumentacija, ki so jo oblikovale druge partnerske občine, je na voljo na spletni strani YOUMIG:
http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs.

1. Avtor uvoda in urednik serij lokalnih strategij projekta YOUMIG: Béla SOLTÉSZ (Madžarski centralni statistični urad).

Povzetek

Maribor je pomembno središče uprave, gospodarstva, zdravstva, izobraževanja, kulture, športa, medijev in religije. Čeprav je pomembno regionalno središče, se Maribor srečuje z večplastnimi socialnimi in gospodarskimi izzivi, ki potrebujejo strateški pristop z jasno določenimi prednostnimi nalogami. S staranjem prebivalstva, nizko stopnjo rodnosti glede na splošno negativno naravno spreminjanje prebivalstva, mlajšo generacijo, ki se želi preseliti v druge občine v Sloveniji in tujino, ter močnim krožnim migracijskim tokom na regionalni ravni, je strateški pristop ključnega pomena. Vendar pa mestna uprava nima **celovitega pristopa k obravnavanju temeljnih vzrokov migracij in njihovega upravljanja.** Ker je ta naloga strateškega pomena, tudi na območju zunaj občinskih meja, bi bilo smiselno, da bi institucije, razen lokalnih skupnosti, lahko prevzele naloge medsektorske povezljivosti.

Projekt YOUMIG je bil osredotočen predvsem na dve dejavnosti. Na eni strani je to bilo **ugotavljanje in preizkušanje kazalnikov** za spremljanje in razumevanje migracij; po drugi strani pa **ugotavljanje lokalnih potreb** in preizkušanje možnih mehanizmov za premostitev vrzeli med obstoječimi in potrebnimi **storitvami** lokalnih skupnosti.

Raziskovanje razpoložljivosti **kazalnikov** na različnih področjih, povezanih z migracijami in razvojem, je pokazalo, da je velika večina le-teh že dostopnih ali pa jih je mogoče pridobiti na zahtevo tudi na ravni občine (LAU2). Statistični urad Republike Slovenije (SURS) zbira in zagotavlja kakovostne podatke iz registrov. Ankete, opravljene v državah Evropske unije, zagotavljajo mnenjske in druge pomembne podatke v zvezi s prebivalstvom, ki niso objavljeni na ravni občine, vendar pa zaradi velikosti vzorcev in sorazmerno visokega deleža prebivalstva Maribora v teh vzorcih lahko SURS zagotovi podatke tudi na ravni Maribora. Kljub temu nekateri kazalniki, ki jih je projekt ocenil kot zelo pomembne, niso (v celoti) na voljo. Po oceni možnosti za zagotavljanje novih in izboljšanih kazalnikov **priporočamo, da se prizadevanja osredotočijo na** pridobitev dveh od teh: 1) **število prijavljenih povratnih migrantov** ter 2) **izobrazbo in poklic priseljencev.** Izboljšanje razpoložljivosti in kakovosti kazalnikov v okviru projekta YOUMIG je pokazalo, da so podatki o poklicu zaposlenih priseljencev nezanesljivi. Ne samo, da v Sloveniji morda neopaženo poteka precejšnja *izguba človeškega kapitala ("brain waste" ali "izguba možganov");* država tudi ne razpolaga z zanesljivimi podatki za oceno možne *pridobitve človeškega kapitala ("brain gain" ali "pridobivanje možganov").* Zato je bil cilj projekta izboljšati podatke o izobrazbi in poklicu priseljencev. Zaradi težav, ki izvirajo iz tega, da se nekateri izseljenci iz Slovenije pred odhodom ne odjavljajo, bi bilo treba doseči dogovore z ustreznimi podjetji/ministrstvi/institucijami (Pošta Slovenije, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije itd.) glede učinkovitega odkrivanja neodjavljenih izseljencev.

V okviru projekta YOUMIG je bil organiziran študijski obisk avstrijske občine Radgona, ki je zagotovil pomemben vpogled v vprašanja o slovenski mladini, vključeni v avstrijski izobraževalni sistem, oziroma slovenskih migrantov v Avstrijo.

Organizirana je bila tudi strokovna ocena študijskega obiska za opazovanje pilotne dejavnosti in dobrih praks za upravljanje migracij pri projektnem partnerju, avstrijskem mestu Gradec.

Oba študijska obiska sta nadalje podrobno pojasnila, kako upravljanje migracij mladih zahteva medsektorski pristop, saj vključuje dve skupini, ki ju v okviru Mestne občine Maribor še ne obravnava poseben sektor – mladi in migranti. Zato izboljšanje upravljanja migracij mladih v Mariboru zmanjšuje »upravno breme za migrante, z vzpostavitvijo referenčne točke za

zagotavljanje vseh ustreznih informacij in krepitev medsektorskega sodelovanja in interdisciplinarnega pristopa.« Mariborska razvojna agencija je vzpostavila **spletni portal,** ki zagotavlja informacije v skupno 13 jezikih: http://lifehackmaribor.si. Razen zagotavljanja informacij, portal prav tako predstavlja tudi vstopno točko za storitve »vse na enem mestu« za migrante, saj zaposleni v Mariborski razvojni agenciji prejemajo vprašanja in komentarje spletnih obiskovalcev portala. Zato osebje nudi dodatne razlage ali informacije, ki še niso vključene, s podporo vseh vključenih deležnikov – ali pa uporabnika napoti na pravo institucijo, ki mu zagotovi potrebne storitve. Storitve so večinoma na voljo ljudem, ki prihajajo, da bi živeli v Mariboru, vendar pa se upravni del lahko prenese na druge občine v Sloveniji. Poleg tega portal ponuja tudi informacije (samo v slovenskem jeziku) izseljencem, ki zapuščajo mesto/ državo.

Poleg tega je bila za pilotno dejavnost izbrana »vzpostavitev podpornega okolja za mladino in mlade migrante za lažjo samozaposlitev«. V ta namen je bil ustanovljen **CWMB YOUMIG**, ki ponuja brezplačno, produktivno in spodbudno okolje, ki povečuje podjetniški potencial migrantskega prebivalstva, tako da nudi prilagodljivo in prostovoljno vključitev v skupni delovni prostor – Coworking – z dodatno vsebino za ciljno skupino mladih priseljencev v Mariboru. Ponuja tudi platformo za izmenjavo drugih izkušenj, povezanih z migracijami, s čimer se ustvarja podporno okolje za migrante, ki ne temelji na državi izvora ali narodnosti (kot na primer diaspora).

Zato se lahko priporočila povzamejo kot sledi:

1. Dodatno prizadevanje glede dolžnosti izseljencev, da se odjavijo, in identifikacija tistih, ki tega ne storijo,
2. Boljše sledenje izobrazbe in poklica (za izseljence, priseljence in povratne migrante),
3. Vzpostavitev interdisciplinarnega pristopa k upravljanju migracij mladih (s pomočjo priporočil, podanih med delavnico MLG),
4. Poenostavitev upravne obremenitve migrantov s pomočjo sistema »vse na enem mestu« (kot je bilo preizkušeno v okviru točke VEM),
5. Spodbujanje podpornega okolja za mlade in selitev mladih za povečanje vključenosti na trgu dela preko zaposlitve ali samozaposlitve (kot preizkušeno v pilotni dejavnosti),
6. Vzpostavitev medsektorskih storitev znotraj občine za vključevanje ranljivih ciljnih skupin (vključno z mladimi in migranti).

Vendar pa, kot je bilo ugotovljeno med izvedbo strokovne ocene študijskega obiska v Gradcu (AT):

Preveč ambiciozni cilji in projekti se nagibajo k temu, da niso trajnostni, tudi če so doseženi rezultati, medtem ko imajo skromno zastavljeni cilji večji dolgoročni potencial za ustvarjanje vpliva.

Podonavje (določeno po Interreg Danube Programu)
YOUMIG države/regije
YOUMIG mesta akademskih in statističnih partnerjev
YOUMIG lokalna uprava

Kartografija: Ádám Németh, UNIVIE

YOUMIG – izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in spodbujanje sodelovanja za soočanje z vplivi transnacionalne migracije mladih

Projekt transnacionalnega programa za Podonavje.

- Datum začetka: 1. 1. 2017
- Datum zaključka: 30. 6. 2019
- Proračun: 2.718.853 EUR (Prispevek ESRR: 2.055.179 EUR, prispevek IPA: 255.846 EUR)
- Številka razpisa: 1. razpis
- Prednost: 4 (Dobro upravljano Podonavje)
- Posebni cilj: 4.1. (Izboljšati institucionalne zmogljivosti za reševanje glavnih družbenih izzivov)

Projektni partnerji:

- Vodilni partner: Madžarski centralni statistični urad (HU)
- Vodje delovnih paketov: Univerza na Dunaju (AT), Inštitut za vzhodne in jugovzhodne evropske študije v Leibnizu (DE), Mariborska razvojna agencija (SI), INFOSTAT – Inštitut za informatiko in statistiko (SK)
- Partnerji ESRR: Občina Szeged (HU), mesto Gradec (AT), Inštitut za ekonomska raziskovanja (SI), Romunski inštitut za raziskave nacionalnih manjšin (RO), Občina Sfântu Gheorghe (RO), Nacionalni inštitut za statistiko Republike Bolgarije (BG), Občina Burgas (BG), Mestna občina Bratislava – Rača (SK)
- Partnerji IPA: Statistični urad Republike Srbije (RS), Inštitut za družbene vede (RS), Občina Kanjiža (RS)
- Povezani strateški partnerji: Statistični urad Avstrije (AT), mesto Karlsruhe (DE), Zvezni inštitut za populacijske raziskave (DE)

YOUMIG, v katerem sodeluje 19 partnerjev iz 8 držav, je podprl lokalne oblasti pri vključevanju razvojnega potenciala mladih migrantov, s čimer prispeva k boljšemu upravljanju in bolj konkurenčni Podonavski regiji. Cilj projekta je krepiti institucionalne zmogljivosti, s čimer se izboljša stanje pomanjkanja lokalnih dokazov o migraciji mladih, in prispeva k izboljšanju oblikovanja politike s poudarkom na človeškem kapitalu. Statistični uradi in akademske organizacije se z lokalnimi organi oblasti povezujejo v kompleksno, na več ravneh prilagojeno in transnacionalno sodelovanje za oblikovanje lokalne razvojne strategije, ki temelji na izboljšanih kazalcih vpliva migracij mladih, in uvedbo transnacionalno preizkušenih orodij za upravljanje lokalnih izzivov. Posledično, z okrepljenim sodelovanjem, institucije in deležniki pridobijo povečane zmogljivosti.

Delo YOUMIG je strukturirano v šest delovnih paketov (DP-jev). Poleg vprašanj upravljanja (DP1) in komunikacije (DP2) je tudi tematsko delo razdeljeno na naslednji način. V skladu s konceptualnim okvirjem vsi partnerji prispevajo k razvoju boljših dokazov o migraciji mladih in njenih razvojnih vplivih na ravni EU, nacionalni in lokalni ravni z izdelavo lokalnih analiz stanja za lokalne partnerje (DS3). S celovitim vrednotenjem lokalno dostopnih kazalnikov migracij mladih je projekt ugotovil pomanjkljivosti pri merjenju lokalnih izzivov ter izdelal in preizkusil nove oziroma izboljšane kazalnike migracije mladih (DS4). Na lokalni ravni projekt izboljšuje zmogljivosti za upravljanje povezanih procesov s skupnim preizkušanjem in uvajanjem dobrih praks in institucionalnih enot, prilagojenih lokalnim potrebam (DS5). Projekt se bo zaključil s transnacionalno preizkušenimi orodji za vse ravni upravljanja, ki prispevajo k boljšim strategijam, politikam in storitvam, ki so povezane z vprašanjem migracije mladih (DS6). Rezultati YOUMIG so dosegljivi na: http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs.

01

» MIGRACIJA MLADIH V MARIBORU: KONCEPTUALNO IN EMPIRIČNO OZADJE[2]

1.1. Konceptualni okvir za preučevanje migracij mladih v Podonavju: glavne zasnove[3]

Osredotočanje na mlade je ključni dejavnik pri razumevanju dinamike migracij. V celotnem življenjskem obdobju je verjetnost migracije največja med otroštvom in odraslostjo.
Pomembni življenjski dogodki igrajo vlogo pri migraciji: začetek terciarnega izobraževanja, konec obveznega šolanja, prehod v delovno življenje ali življenje v partnerskem odnosu oziroma samostojno življenje. Razlogi za migracijo so povezani z željo po izboljšanju lastnega življenjskega standarda in so podvrženi vplivom socialno-ekonomskih in osebnih dejavnikov (kapital, migracijska biografija ali življenjski slog).

Migracija ima pomembne učinke na države in mesta v Podonavju. V državah ali regijah izseljevanja je delež mladih in izobraženih, ki odhajajo, zelo visok. Izguba mladih ne vodi le do spremembe v velikosti populacije, temveč tudi do upada potencialne delovne sile, inovativnosti in znanja. V državah prihoda pa je nove migrante treba integrirati.

Migracija je izziv tudi za posameznika. Medtem ko mladi pogosto odidejo z visokimi pričakovanji, da bodo izboljšali svoj življenjski standard, ni zagotovila, da lahko trgi dela v ciljni državi zagotovijo delovna mesta, ki ustrezajo njihovim posebnim znanjem. Zaradi jezikovnih ovir in diskriminacije lahko opazimo pojav prekvalificiranih delavcev na nizko kvalificiranih delovnih mestih. To »tratenje možganov« nosi znatne gospodarske stroške, znižuje izobraževalne spodbude in spodkopava možnost »resničnega« priliva možganov.[4]

Obstajajo tri pomembne determinante migracije mladih: delo, izobraževanje in družina.
Delo ima močan vpliv na migracije in ga je mogoče razvrstiti v skupine, vključno s fizičnim delom, delom, ki zahteva posebne kvalifikacije ali izkušnje, ali visoko usposobljena delovna sila. Migracije zaradi dela so pogosto motivirane z željo po boljših možnostih v tujini, večji varnosti

2. 1. poglavje je povezano s programskim orodjem Data Toolkit preko treh strokovnih študij. »Konceptualni okvir za študijo o migraciji mladih v Podonavju« in »Lokalne analize stanja: metodologija in glavne ugotovitve primerjalne analize sedmih občin« so na voljo v programskem orodju Data Toolkit v delu »YOUMIG – Glavni rezultati« preko gumbov *Konceptualni okvir* in *Analize stanja*. Lokalna analiza stanja za določeno občino je na voljo v delu »Občina« preko gumba *Lokalna analiza stanja*. Poleg tega so osnovne informacije in osnovni podatki za določeno občino na voljo v programskem orodju Data Toolkit v delu »Občina« preko gumbov *Osnovne informacije* in *Osnovni podatki*.
3. Avtor podpoglavja: Elisabeth GRUBER (Univerza na Dunaju).
4. GARCIA PIRES, A. J. (2015) »Brain Drain and Brain Waste«, Journal of Economic Development, 40(1): 1–34.

SLIKA 1. IDEALIZIRAN MODEL ŽIVLJENJSKIH PREHODOV IN MIGRACIJSKIH DOGODKOV

zaposlitve in dohodkih. Brezposelnost mladih, negotovost delovnih mest in ravni plač so pomembni dejavniki migracije. Razlike v plačah lahko pritegnejo tudi »ciljne prejemnike plač«, ki se za določeno obdobje sprijaznijo s prekomerno zaposlenostjo, da si lahko ob vrnitvi kupijo nepremičnino.[5] Zaradi višjih plač in jezikovnih ovir migranti pogosto sprejemajo delovna mesta, za katera se zahteva raven spretnosti pod tisto, ki jo imajo.

Migracija mladih zaradi izobraževanja se večinoma nanaša na pridobitev terciarne izobrazbe.[6] Prehod preko lokalnih ali regionalnih meja je morda potreben za obiskovanje srednje šole ali fakultete. Kljub dejstvu, da je zaradi različnih podtipov in nezadostnih virov statističnih podatkov težko identificirati migrante usmerjene v izobraževanje in jim slediti, pa se opaža, da število mednarodnih študentov na univerzah narašča[7]. Poleg tega se večina študentov ne šteje za migrante in se ne prijavijo. Mobilnost študentov med univerzami se lahko razlikuje med »mobilnostjo za kreditne točke« (študenti, ki se v tujini udeležijo le posameznih predmetov ali študija zgolj za nekaj semestrov) in »mobilnostjo za pridobitev spričevala ali diplome« (študenti, ki se odpravijo v tujino za celoten študijski program, kot je na primer magisterij).[8] Mobilnosti študentov v Podonavju ne moremo obravnavati kot samostojen pojav, saj se pogosto združi s prizadevanji, ki so povezana z izboljšanjem kariere in možnostmi zaslužka v tujini.

Pomemben dejavnik je tudi **družinska** migracija. Oblikovanje partnerskega odnosa, sklenitev zakonske zveze in rojstvo otroka se običajno pripeti v prehodnem obdobju, od mladosti do odraslosti, in močno vplivajo na izbiro kraja bivanja. Medtem ko se statistični podatki o družinskih migracijah večinoma ukvarjajo z opisom notranjih migracijskih vzorcev, se v času globalizacije povečuje pomen mednarodne družinske migracije v smislu vzpona potovanj in študija v tujini. Migracija iz osebnih in emotivnih razlogov ima vedno bolj pomembno vlogo pri odločanju za selitev.[9] Migracije lahko nadalje tudi posredno vplivajo na družine; ko posamezni člani spremenijo svoje prebivališče, pride do ločitve družine in partnerstev. Selitev partnerjev ali mladih družin vpliva na njihove otroke ali bodoče vnuke v okviru naslednjih generacij.

Projekt YOUMIG ne opazuje in razvršča samo izzivov, povezanih z migracijo mladih, temveč si prizadeva tudi poiskati možne strategije za obravnavo teh izzivov z razvojem novih perspektiv. Izseljevanje in priseljevanje se pogosto dojema kot grožnja izvornim oziroma namembnim družbam. Projekt si prizadeva razširiti perspektivo, da ugotovi **pozitivne vidike** v vseh dogodkih, ki se opazijo v regiji.

Eden izmed glavnih pozitivnih vidikov je **povratna migracija.** Država izvora že dalj časa negativno ocenjuje migracijo. Štela se je za enosmerni proces, ki se je končal s končno odločitvijo o izselitvi; vendar pa so v zadnjih letih številne študije začele razpravljati o vprašanju povratne migracije.[10] Na splošno lahko ločimo štiri vrste razlogov za vrnitev: zaradi neuspeha, konservativnosti, inovativnosti in

5. KING, R., LULLE, A., MOROSANU, L. in WILLIAMS, A. (2016) »International Youth Mobility and Life Transitions in Europe: Questions, Definitions, Typologies and Theoretical Approaches«. Delovni dokument št. 86. Univerza v Sussexu. Center za raziskovanje migracij v Sussexu.
6. WATERS, J., BROOKS, R. in PIMLOTT-WILSON, H. (2011) Youthful Escapes? British Students, Overseas Education and the Pursuit of Happiness. Social and Cultural Geography 12(5): 455–469.

7. GMG (= GLOBALNA MIGRACIJSKA SKUPINA) (2014): Migracija in mladi, http://www.globalmigrationgroup.org/ migration-and youth (naloženo: 5. april 2017).
8. KING, R. IN FINDLAY, A. M. (2012) »Student migration«. V: Martiniello, M. in Rath, J. (eds) »An Introduction to Migration Studies: European Perspectives«. Amsterdam: Amsterdam University Press, 257–278.
9. King, R. (2002) »Towards a new map of European migration«. INTERNATIONAL JOURNAL OF POPULATION GEOGRAPHY, 8: 89–106.
10. Glej KING, R. (1986) »Return Migration and Regional Economic Problems«. Routledge. London.

upokojitve.[11] Za »vrnitev zaradi neuspeha« je značilno, da povratni migrant ni uspešen pri vključevanju v novo družbo niti nima dovolj vezi, da bi se lahko brez težav vrnil v namembno državo. Nasprotno pa »vrnitev zaradi inovativnosti« opisuje, da se je povratni migrant uspešno vključil na tuji trg dela. Oseba, za katero je značilna takšna vrnitev, se pozneje vrne v državo izvora s finančnimi sredstvi in strokovnim znanjem, da lahko uveljavi bistvene spremembe pri lastnem družbenem položaju in družbenem položaju drugih v državi pošiljateljici. Nedavne študije so se osredotočile na koristno vlogo povratnih migrantov za gospodarski razvoj.[12] Tako se danes povratna migracija obravnava kot sredstvo za vrnitev finančnega, socialnega in kulturnega kapitala, kot tudi uvažanje znanja. V resnici pa se vračanje – četudi sprva predvideno – ne zgodi vedno. Pogosto nova osebna razmerja ali vključitev na trg delovne sile ovira poskuse vrnitve. Visoko usposobljenim migrantom v Podonavju se je pogosto težko vrniti v svojo regijo ali državo izvora zaradi neusklajenosti med povpraševanjem in ponudbo dela glede na njihovo specializirano znanje. Kljub temu pa je prav tako pomembno, da v povratnih migrantih vidi polni potencial in zagotovi več spodbud za vrnitev.

Diaspore nudijo potencialna strateška sredstva za pridobitev koristi iz izseljevanja. Skupnosti izseljencev igrajo vse pomembnejšo vlogo kot »podporni akterji« na lokaciji pošiljanja, pa tudi kot mreže za sprejem migrantov in pomoč pri njihovem vključevanju. Danes ima več kot polovica držav članic ZN svoj oddelek za diaspore.[13] Politike diaspore imajo zelo različne prednostne naloge. Lahko poskušajo doseči dvostranske oprostitve davka, npr. za denarna nakazila ali vizume, ki igrajo bolj pomembno vlogo v državah zunaj EU. Danes mreže poskušajo razviti in vzdrževati stike z izseljenci, da bi olajšale morebitne prihodnje vrnitve, in za namene sodelovanja pri naložbah ali poslovnega sodelovanja. Hkrati pa lahko z vzdrževanjem stikov z lokalnim okoljem izvora, diaspora vpliva na ekonomske migracije, s čimer vpliva na odločitve mladih iz okolja izvora, da se odločijo za selitev, oz. vpliva na destinacijo, kam se bodo preselili (v okolja z razvito podporno strukturo diaspore, ali vplivnih posameznikov). Poleg tega ohranjanje nacionalne identitete in potreba po nadaljnjem političnem angažiranju (sodelovanje na volitvah) v državi izvora zagotavljajo dodatno vlogo mrežam diaspore.[14] V sodobnem smislu lahko mreže diaspore vodijo k boljšemu sodelovanju med novimi in starimi državami bivanja ter

11. CERASE, F. P. (1974) »Expectations and Reality: A Case Study of Return Migration from the United States to Southern Italy«. The International Migration Review, 8(2): 245–262.
12. DE HAAS, H. (2005) »International migration, remittances and development: Myths and facts«. Third World Quarterly, 26: 1269–1284.
13. COLLYER, M. (izd.) (2013) »Emigration Nations. Policies and Ideologies of Emigrant Engagement.« Palgrave Macmillan. Houndmills, Basingstoke, Hampshire.
14. HERNER-KOVÁCS, E. (2017) »Nation Building Extended: Hungarian Diaspora Politics«, Minority Studies, 17: 55–67.

uresničevanjem transnacionalnega načina življenja. Nekdanji migranti lahko postanejo »svetovalci za razvoj«, pristojni za izboljšave v svojih domačih skupnostih.[15]

V državah in mestih priseljevanja je **vključevanje novih migrantov** zagotovo izziv, vendar tudi velika potencialna korist, če lahko organi odločanja pomagajo zmanjšati ovire. Jezikovne ovire so le eden od izzivov za uspešno vključevanje v nove družbe. Ukrepi za vključevanje – z vidika vedno večje raznolikosti – morajo zajemati širok nabor tem, kot so jezikovne sposobnosti in izobrazba, vključevanje na trg dela, privajanje na kulturne norme itd. Integracija je tema, ki zahteva pozornost s strani gostujočih družb, z namenom izvedeti več o sprejemanju in pozdravljanju novih migrantov.

Prilagoditev novega pogleda na migracije je bistvenega pomena. Migracije lahko mladim zagotovijo nove priložnosti, ki v državah izvora morda niso na voljo. Morebitni izid je ena od gospodarskih koristi za namembne države in tudi koristi za države izvora v smislu znanja in veščine, ki se prinesejo domov, ter mrež, tj. **»trojna korist«:**

- korist za državo izvora,
- korist za državo prejemnico,
- korist za posameznega migranta[16].

Prilagoditev osredotočenosti na to, kako lahko posamezniki pridobijo koristi iz migracije, je pomembna za prihodnji razvoj politike[17].

1.2. Metodologija in glavne ugotovitve primerjalne analize sedmih občin v Podonavju[18]

V okviru projekta YOUMIG je bilo izvedenih sedem **lokalnih analiz stanja (LAS)**, ki so jih izvedli tematski strokovnjaki, zaposleni pri lokalnih partnerjih. Analize so bile oprte na skupno metodologijo, ki združuje kvalitativne in kvantitativne metode. Preko teh so si raziskovalci prizadevali pridobiti integrirano analizo migracijskih, demografskih in razvojnih procesov. Slika 2 sintetizira metode in faze empiričnih raziskav in analiz na lokalni ravni.

(1) Glavni cilj kvantitativne analize je bil opisati migracijske procese in demografska gibanja v občinah. V primerjalni analizi so raziskovalci konstruirali tipologijo občin

15. CASTLES, S. (2008) Development and Migration – Migration and Development: What comes first? SSRC Migration & Development Conference Paper št. 2. New York: Raziskovalni center za družbene vede.
16. SVR (= Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration) (2016): Viele Götter, ein Staat: Religiöse Vielfalt und Teilhabe im Einwanderungsland. Jahresgutachten 2016 mit Integrationsbarometer.
17. Glej Fassmann, H., Gruber, E., Németh Á. (2018). »Conceptual overview of youth migration in the Danube region«. YOUMIG Delovni dokument št. 1.
18. HERNER-KOVÁCS, E. (2017) »Nation Building Extended: Hungarian Diaspora Politics«, Minority Studies, 17: 55–67.

SLIKA 2. METODE ZA ZBIRANJE IN ANALIZO PODATKOV PRI LOKALNIH ANALIZAH STANJA V OKVIRU PROJEKTA YOUMIG

v skladu z njihovimi razvojnimi položaji ter glede na demografske in migracijske procese, s katerimi se srečujejo.

Obstajajo pomembne razvojne razlike med občinami lokalnih projektnih partnerjev, ki se nanašajo na regionalni razvojni položaj države (v Podonavju) in notranji razvojni položaj občine (v državi):

- Glede na **razvojne položaje zadevnih držav** imajo Romunija, Bolgarija in Srbija v Evropi polperiferni položaj, s poudarkom na industrijah z nizko dodano vrednostjo in samooskrbnim kmetijstvom. To so države izseljevanja[19], kjer se ne pričakuje večje priseljevanje. Slovenija, Madžarska in Slovaška imajo značilnosti polcentralnih gospodarstev, nekateri deli teh držav pa so vključeni v industrijsko proizvodnjo zahodnega centralnega območja. Tudi te pošiljajo izseljence v zahodno Evropo; vendar pa v veliko manjšem številu kot države, ki spadajo v prvo kategorijo. Ker se te države soočajo s pomanjkanjem delovne sile, bi teoretično lahko v nekem trenutku postale države priseljevanja, čeprav verjetno le za kratek čas. Nazadnje, Avstrija bi se lahko štela za del zahodnoevropskega centralnega območja. Ima pozitivno stopnjo migracije in prejema znatno število priseljencev. V nasprotju z drugimi državami, ki so bile predmet obravnave v tem projektu, pa se je Avstrija spremenila iz države izseljevanja v državo priseljevanja precej pred padcem železne zavese.[20]
- Kar zadeva **razvojni položaj občin znotraj zadevnih držav**, pa so raziskovalci Bratislava – Rača, Maribor, Gradec, Burgas in Szeged opredelili kot glavna regionalna središča, medtem ko se Kanjiža in Sfântu Gheorghe lahko opredelita kot »conski« urbani središči.

Demografski razvoj v projektnih partnerskih mestih ima določene skupne značilnosti. Vsi se soočajo z nizko stopnjo rodnosti in hitro starajočim se prebivalstvom; in za vse njih migracijski trendi lahko spremenijo demografske procese in pričakovanja. Na nacionalni ravni lahko razlikujemo štiri vrste demografskih sprememb. Bolgarija in Romunija, ki sta priča drastičnemu upadu prebivalstva, sodita v prvo kategorijo. Tudi Srbija bi bila v tej kategoriji, ampak prisilna migracija, ki so jo povzročile vojne v procesu razpada Jugoslavije, je povečala njeno prebivalstvo, zato se uvršča v drugo kategorijo, ki se, skupaj z Madžarsko, sooča z zmernim upadom prebivalstva. V tretji kategoriji lahko najdemo Slovenijo in Slovaško, kjer prebivalstvo počasi narašča. Nazadnje, Avstrija sodi v četrto kategorijo, za katero je značilna dinamična rast prebivalstva. Tudi na občinski ravni demografski procesi oblikujejo notranje razvojne pozicije. Na primer Burgas, kot glavno regionalno središče v Bolgariji, se je soočalo z relativno uravnoteženimi migracijskimi trendi. Ker se nahaja zraven visoke ravni odlivov, je občina tarča tako notranjih kot mednarodnih priseljencev. Ravno nasprotno pa je v primerih Kanjiže in Sfântu Gheorghe, kjer so odlivi daleč presegli prilive.

(2) V okviru LSQA so bile izvedene tudi **projekcije prebivalstva** na lokalni ravni, ki temeljijo na kohortno-komponentni metodi, ki je leta 2017 začela oblikovati evolucijo umrljivosti, rodnosti in migracij v sedmih občinah (kar se bo nadaljevalo vse do leta 2035). To niso napovedi, temveč izjave tipa »kaj-če« glede možnih poteh spremembe prebivalstva. Hipoteze so upoštevale tako obstoječe trende kot pričakovanja lokalnih strokovnjakov in deležnikov. Pomemben rezultat je bil, da si v več občinah, kot

19. Glej FASSMANN, H. et al. (2014): Longer-Term Demographic Dynamics in South–East Europe: Convergent, Divergent and Delayed Development. Central and Eastern European Migration Review, 3(2), str. 150–173.

20. Glej FASSMANN, H. in REEGER, U. (2012) Old Immigration Countries in Europe. The Concept and Empirical Examples. V: OKÓLSKI, M. (izd.) (2012) European Immigrations. Trends, Structures and Policy Implications (65–90). Amsterdam: Imiscoe Research/Amsterdam University Press.

so Szeged, Sfântu Gheorghe, in Kanjiža, niti strokovnjaki niti deležniki ne morejo predstavljati, da bi njihove občine lahko postale cilj priseljevanja.

(3) **Intervjuji z institucionalnimi akterji** (deležniki in organi odločanja, ki zastopajo pomembne mestne institucije) temeljijo na skupnem priročniku za izvajanje intervjujev. Ta faza raziskave je bila namenjena kartiranju obstoječih politik, ki se osredotočajo na migracije in mlade, kot tudi opredelitvi razgovorov, ki se nanašajo na migracije, in razumevanju, kako organi odločanja povezujejo lokalni razvoj in migracije – ali dojemajo migracijo kot grožnjo ali priložnost. Upoštevana sta bila tako priseljevanje kot izseljevanje, tudi v krajih, kjer je priseljevanje statistično komajda pomembno. Raziskovalci so upoštevali razlike v dojemanju visoko usposobljenih migrantov in migrantov z nizkim statusom, kot tudi tistih oseb, ki spadajo v večinsko družbo in etnično-kulturne manjšine.

(4) V primeru **intervjujev z mladimi migranti** so raziskovalci izvedli biografske narativne intervjuje z 8–10 mladimi migranti po kraju na podlagi predhodno določene tehnike izvedbe in tolmačenja intervjujev. Raziskovalci zgodb (tj. samopredstavitve) migrantov niso podrejali znanstveno ali politično motiviranim pripovedim. Intervjuvanci so imeli priložnost, da svoje zgodbe predstavijo na neoviran način. Intervjuji so bili opravljeni z osebami, starimi od 18 do 35 let, z različno pridobljeno izobrazbo, različnega spola, družinskega statusa in vrste migracijskih izkušenj (izseljenci, priseljenci, povratni migranti, dnevni migranti med različnimi državami). Mladi intervjuvanci z dobro izobrazbo in iz srednjega razreda so bili preveč zastopani, morda zaradi njihovega mnenja glede izseljevanja (»beg možganov«), kar je ključna težava, ki se jo je treba lotiti.

(5) **Intervjuji ciljnih skupin** z mladimi migranti so sledili individualnim poglobljenim intervjujem. Tema pogovorov je bila osredotočena predvsem na izkušnje udeležencev, s posebnim poudarkom na upravnih vidikih migracijskega procesa. Vprašani so bili o svojih stikih z lokalno (in drugo ravnijo) uprave, o težavah, s katerimi so se srečali, in njihovimi mnenji o politikah, ki jih uporabljajo pristojni organi itd. Izvedena je bila ena razprava po kraju, v vsaki skupini je bilo 6–10 udeležencev. Vsi udeleženci so bili stari od 18 do 34 let z migracijskimi izkušnjami. V krajih pošiljanja so to večinoma bili povratni migranti, v primeru občin prejemnic pa so bili izbrani priseljenci. V občinah z mešanim vzorcem migracij bi lahko v ciljni skupini sodelovali tako priseljenci kot povratni migranti. Avdio posnetek in poročilo o ciljni skupini sta bila pripravljena po predhodno določeni predlogi. Udeleženci so bili vprašani o osebnih izkušnjah z organi, ki so pristojni za migracijska vprašanja (delovna dovoljenja, dovoljenja za prebivanje, priznavanje diplom itd.), in da podajo predloge glede migracijskih politik.

Prva glavna teza **primerjalne analize** je bila, da so obsežne regionalne neenakosti in socialno-ekonomska razvojna hierarhija vodilo za različne **razprave na makro ravni glede upravljanja migracij.** Populistični pogledi (ali demografski nacionalizem) so prevladovali v občinah z nižjim statusom na razvojni lestvici. Skladno s to razpravo se upravljanje migracij nanaša predvsem na reprodukcijo etnične nacije. Nasprotno, utilitarni okvir, ki je dojemal migrante kot delovno silo, je prevladoval med deležniki v občinah z višjim položajem na razvojni lestvici.

Druga glavna teza je bila, da **strategije samopredstavitve mladih migrantov** (kot izkazujejo biografske pripovedi) vplivajo tako na »objektivne« razvojne razlike kot na makro razprave glede razvoja in upravljanja migracij. V tem pogledu se biografske pripovedi kot take lahko dojemajo kot strategije za reprodukcijo ali izboljšanje statusa.

SLIKA 3. VPLIV NA SOCIALNO-EKONOMSKO OKOLJE IN MAKRO RAZPRAVE O MIGRACIJI GLEDE NA POSAMEZNA DOJEMANJA IN PRIPOVEDI MLADIH MIGRANTOV

Naslednji **citati** ponazarjajo glavne razpravne vzorce, prepoznane v intervjujih.

Makro razprave:

- Populistični pogledi (ali demografski nacionalizem): *»So arogantni in se obnašajo kot kolonizatorji, ne priseljenci.«*
- Utilitarni okvir: *»Slišim, da želijo direktorji velikih proizvajalcev uvoziti tuje delavce, ki niso iz EU; tako je velik pritisk na nas.«*

Pripovedi mladih migrantov:

- Poklicna samoizpolnitev: *»Če bi ostal/-a v Srbiji, bi moje poklicne poti bilo konec in bi končal/-a kot moji starši.«*
- »Pustolovec«: *»Vedno sem sovražil/-a ustaljeno življenje; raje imam svobodo kot pa rutino.«*
- Vzpon na »vzhodno-zahodno pobočje«: *»Nemčija me je vedno privlačila; ne samo njeno bogastvo; nekako se poistovetim z njeno mentaliteto.«*
- Pobegniti obupu: *»Čutil/-a sem, da tukaj ne bi mogel/-la imeti normalnega življenja.«*
- Težka vključitev: *»Ko grem zvečer ven v nočni klub, imam občutek, da sem drugačen/-na.«*

1.3 Migracijski trendi mladih in lokalno upravljanje v Mestni občini Maribor: spoznanja iz lokalne analize stanja[21]

Lokalna analiza stanja je omogočila pregled migracijskih trendov mladih in s tem povezanih družbenih pojavov znotraj lokalnega konteksta Maribora. **Maribor je drugo največje mesto v Sloveniji in regionalno središče Podravske regije.** Občina Maribor je 1. januarja 2019 štela 111.079 prebivalcev (54.317 moških in 56.762 žensk), od tega jih je bilo 25.579 med 15. in 34. letom starosti. Poleg tega je bilo v mestu Maribor 94.876 prebivalcev, od tega 22.409 v starosti od 15 do 34 let.

Maribor je pomembno upravno središče (Regionalna razvojna agencija, Okrožno sodišče, Policijska uprava, Davčni urad, Geodetska uprava), **gospodarsko središče** (Štajerska gospodarska zbornica, Regionalni tehnološki park), **zdravstveno središče** (Univerzitetni klinični center, območna enota Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije), **izobraževalno središče** (Univerza v Mariboru), **kulturno središče** (javni muzeji, galerije, knjižnice, opera, balet in gledališče), **športno, medijsko in versko središče** (sedež nadškofije z več rimskokatoliškimi cerkvami, nadalje pa še Srbsko pravoslavno cerkev, Muslimansko molitveno sobo, Evangeličansko cerkev in Sinagogo). Regionalni pomen Maribora prav tako izkazuje indeks delovne migracije, ki znaša 149,5 (med najvišjimi v državi), medtem ko se mesto sooča z visoko stopnjo brezposelnosti mestnega prebivalstva.

Čeprav je pomembno regionalno središče, se Maribor zadnja tri desetletja srečuje s številnimi izzivi. **Razvoj mesta lahko razdelimo na več obdobij:**

- **jugoslovansko obdobje rasti** (močan proces industrializacije), gospodarski upad v osemdesetih letih (zadnje obdobje socialističnega gospodarstva),
- **močna deindustrializacija** v devetdesetih letih (procesi lastninjenja in privatizacije),
- **optimistično obdobje** na začetku novega tisočletja (gospodarska rast v času pristopa Evropske unije (EU)),
- **finančna kriza** od leta 2009.

V letu 2017 se je stopnja brezposelnosti ponovno začela zniževati, vidni pa so tudi znaki okrevanja.

Pomanjkanje visokokvalificiranega dela v mestu ga dela neprivlačnega za (v povprečju) višje izobraženo mladino v primerjavi z njihovimi starši. Po drugi strani pa so cene nepremičnin v primerjavi z zahodno Slovenijo precej nižje (Maribor 1040 EUR/m^2; v primerjavi z Ljubljano 2180 EUR/m^2).

Delež prebivalstva med 15. in 34. letom starosti se v Mariboru zmanjšuje, delež prebivalstva, starega 35 let in več, pa se povečuje. Delež oseb, starih 0–14 let, je bil v Podravski regiji med najnižjimi, 13,5 % (Maribor 11,8 %).

Prebivalstvo, rojeno v tujini, predstavlja **počasi naraščajoč** delež celotnega prebivalstva Maribora, z 12,0 % leta 1991 na 15,1 % leta 2017, večinoma iz naslednjih območij nekdanje Jugoslavije: Bosna in Hercegovina, Srbija, Kosovo in Makedonija.

Danes Mestna občina Maribor izkazuje dva migracijska trenda, ki sta tako **ciljna kot izvorna točka transnacionalnih migracijskih tokov.** Poleg tega dnevne migracije v Avstrijo predstavljajo dodaten in pomemben pojav.

Za namene LSQA je bila pripravljena **projekcija o razvoju prebivalstva.** Po najbolj realnem scenariju bi se število prebivalcev v Mariboru do leta 2025 zmanjšalo za 7,1 %, do leta 2035 pa za skoraj 18 %. Delež mladih v Mariboru naj bi se do leta 2027 zmanjševal in nato do leta 2035 ponovno rasel.

Intervjuvani institucionalni akterji na ravni občine priznavajo, da obstaja povezava med migracijskimi vzorci in razvojem, priznavajo različne motivacije dnevnih, kratkoročnih in dolgoročnih migracij v Maribor, čeprav vsi institucionalni akterji ugotavljajo, da niti migracija mladih niti razvoj ne spadajo neposredno v njihov obseg dela.

Dnevni migranti/vozači s še močnejšimi migracijskimi tokovi v preteklosti so

21. Avtorji: mag. Borut JURIŠIĆ, dr. Amna POTOČNIK, Sabina ŠNEIDER (Mariborska razvojna agencija).

SLIKA 4. MIGRACIJE MLADIH V SLOVENIJI IN V MARIBORU

tradicionalno del mariborske krajine, saj je mesto gospodarsko in izobraževalno središče, države zahodnega Balkana pa so priznane kot glavne države izvora. Dnevni migranti, ki se na delo vozijo v Avstrijo, so pomembna značilnost. Povratna migracija ni izrazita, vendar se mladi, ki so šli v tujino samo zaradi izobraževanja (večinoma v programih izmenjave), vračajo, starejši migranti pa se vračajo po upokojitvi.

Predstavniki institucij so poudarili, da sistematično ne spremljajo in analizirajo migracij mladih. **Migracije mladih se večinoma obravnavajo kot izseljevanje mladih**, ki je tesno povezano s povečevanjem mobilnosti mladih, z motivacijo iskanja kakovostnega izobraževanja in boljših zaposlitvenih priložnosti. Izseljevanje mladih je pogosto povezano tudi z **begom možganov** (prav tako precej prisotno v javni razpravi), mladi, ki iščejo boljše priložnosti v tujini. V okviru občine je Urad za kulturo in mladino pripravil Lokalni program mladih, ki povečuje mobilnost in krepi integracijo mladih.

Organizacije civilne družbe, ki delujejo na področju migracij, v migracijah vidijo pomemben prispevek k (lokalnemu) razvoju in tudi potrebo po več ukrepih vključevanja.

Če povzamemo, se Maribor srečuje z večplastnimi socialnimi in gospodarskimi izzivi, ki potrebujejo **strateški pristop z jasno določenimi prednostnimi nalogami.** S staranjem prebivalstva, nizko stopnjo rodnosti glede na splošno negativno naravno spreminjanje prebivalstva, mlajšo generacijo, ki išče prihodnost v drugih občinah v Sloveniji in tujini (Avstrija, Nemčija, Švica), ter močan krožni migracijski tok na regionalni ravni, je tak strateški pristop ključnega pomena. Vendar pa mestna uprava nima celovitega pristopa k obravnavanju temeljnih vzrokov migracij in njihovega upravljanja.

Trajnostna urbana strategija je dober primer za razumevanje vzrokov in učinkov naravnega spreminjanja prebivalstva v mestu. Maribor bi moral izkoristiti svoje priložnosti (v primerjavi z drugimi slovenskimi urbanimi območji), da bi ustvaril dodatne zaposlitvene možnosti (kot je določanje ugodnih cen nepremičnin za privabljanje industrij, ki zagotavljajo delovna mesta). Vendar pa je treba pri vsakem ukrepu politike upoštevati **dejanske zmožnosti obstoječih deležnikov** in akterjev na tem področju – vedoč, da so običajno preobremenjeni in jim primanjkuje osebja ter nimajo zadostnih finančnih sredstev. Tako je potrebna prednostna razvrstitev s političnim in družbenim dogovorom ter podporo, če si mesto prizadeva za strategijo, usmerjeno v rezultate.

PRIPOROČILA

Da bi nacionalni (državna ministrstva in vladne službe, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem) ali lokalni organi (občine) odločanja lahko vodili proces vključevanja mladih migrantov, bi morali:

1. Okrepiti lokalno gospodarstvo in zagotoviti več možnosti za zaposlitev in samozaposlitev mladih in mladih migrantov.
2. Okrepiti občinsko podporno okolje za vključevanje preko ukrepov na lokalni ravni, ki sledijo celoviti politiki integracije/vključevanja za vse migrante, ne glede na njihov pravni status.
3. Zmanjšati upravno breme za migrante z vzpostavitvijo ene referenčne točke za zagotavljanje vseh ustreznih informacij (ne glede na raven upravljanja oblasti). To zahteva okrepljeno medsektorsko sodelovanje in interdisciplinarni pristop.
4. Na nacionalni ravni pa boljše sledenje odseljevanju (zlasti z deležniki, kot je Finančna uprava Republike Slovenije, sledenje osebam, ki služijo v tujini …, če so povezane z drugimi podatkovnimi bazami – kot je Ministrstvo za šolstvo –, bi bilo mogoče slediti izobrazbi in spretnostim odseljenih migrantov).
5. Izhajajoč iz prejšnjih ugotovitev, je treba vzpostaviti mrežo »vse na enem mestu«, ki povezuje ključne organizacije, ki se ukvarjajo z migracijami in vključevanjem mladih v družbo, kot podpora za priseljence in odseljence, kot tudi platformo za izmenjavo informacij in izkušenj med različnimi deležniki.

02

» BOLJŠI KAZALNIKI ZA MIGRACIJO MLADIH IN NJIHOVO LOKALNO OKOLJE[22]

2.1. Razvoj kazalnikov migracije mladih: prednostna področja in metodologija[23]

Na splošno velja, da upravljanje migracij usmerjajo nacionalni cilji. Povezani izzivi in priložnosti se merijo in vrednotijo na ravni države. Kljub temu lahko migracijski procesi na lokalni ravni izgledajo drugače. Nastajajoča literatura »kaže na to, kako se regionalni in občinski rezultati bistveno razlikujejo od nacionalnih«.[24] Zato je **krepitev zmogljivosti za merjenje in ocenjevanje učinkov in konteksta migracij na lokalni ravni ključnega pomena.**

Medtem ko Evropska unija in nacionalne države zagotavljajo splošne smernice za vključevanje migrantov, je sposobnost praktičnega ukrepanja običajno odvisna od občin. Novi migranti se morajo – tako kot domačini – zanašati na storitve, ki jih zagotavljajo lokalne oblasti, ki iščejo rešitve za njihovo vključitev. Podobno izseljevanje poziva k ukrepanju na lokalni ravni, npr. pri obravnavi pomanjkanja delovne sile na področjih odseljevanja.

Zato bi morale lokalne oblasti, z namenom načrtovanja zagotavljanja storitev ali napovedi spremembi v proizvodnih strukturah, spremljati trende vseh sestavin demografskega gibanja prebivalstva, in sicer rodnosti, umrljivosti, kot tudi priseljevanja, izseljevanja in povratne migracije.

Poleg osnovnih podatkov o demografskem razvoju je treba upoštevati tudi socialno-ekonomsko okolje migracij. Kazalniki lahko pomagajo lokalnim organom odločanja, da količinsko opredelijo ustrezne težnje v različnih dimenzijah lokalnega razvoja. OECD – na podlagi priporočil Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo[25] – opredeljuje **statistične kazalnike** kot »podatkovne

---

22. 2. poglavje je povezano s programskim orodjem Data Toolkit preko ene strokovne študije. »Ocenjevalno poročilo glede kazalnikov migracij mladih, vključno z opredelitvijo primanjkljajev«, je na voljo v programskem orodju Data Toolkit v delu »YOUMIG – Glavni rezultati« preko gumba Kazalniki. Poleg tega so vsi kazalniki (temeljni in dodatni) za določeno občino na voljo v programskem orodju Data Toolkit v delu »Občina« preko gumba Kazalniki.

23. Avtor podpoglavja: Ekaterina SKOGLUND (Inštitut za vzhodne in jugovzhodne evropske študije – IOS Regensburg), Zoltán CSÁNYI (Madžarski centralni statistični urad).

24. SCHMIDTKE, O. (2014). Beyond National Models? Governing migration and integration at the regional and local levels in Canada and Germany. Comparative Migration Studies, 2(1), 77–99, str. 79.
Glej med drugim: BENDEL, P. (2014). Coordinating immigrant integration in Germany. Mainstreaming at the federal and local levels. Migration Policy Institute Europe, Brussels, 1–32.
CAPONIO, T., in BORKERT, M. (eds.). (2010). The local dimension of migration policymaking. Amsterdam University Press.
SCHOLTEN, P., in PENNINX, R. (2016). The multilevel governance of migration and integration. V Integration processes and policies in Europe (str. 91–108). Springer, Cham.

25. Ekonomska komisija Združenih narodov za Evropo (UNECE), »Terminology on Statistical Metadata«, Conference of European Statisticians Statistical Standards and Studies, št. 53, Ženeva, 2000.

elemente, ki predstavljajo statistične podatke za določen čas, kraj in druge značilnosti«.[26] V praksi pa so kazalniki preprosto »statistika ali kombinacija statistike, ki je poseljena s podatki […], kazalniki kažejo ali nakazujejo na značilnost sistema«.[27]

Podatke za izdelavo kazalnikov je mogoče pridobiti na različne načine. Obstajajo podatkovni nizi, ki so na voljo in dostopni javnosti pri nacionalnih (ali mednarodnih) statističnih institucijah ali upravnih organih, medtem ko so drugi na voljo na zahtevo ali proti plačilu. V primeru nacionalnih in regionalnih reprezentativnih anket se za pripravo vrednosti na lokalni (občinski) ravni lahko uporabijo statistične metode. Kadar ni na voljo nobenega vira podatkov, se lahko potrebni podatki pripravijo z uporabo lokalnih anket. V okviru projekta YOUMIG so bile vse zgoraj navedene metode preizkušene za pridobivanje podatkov, potrebnih za oblikovanje statističnih kazalnikov glede mladih na lokalni ravni.

SLIKA 5. PROCES PRIDOBIVANJA PODATKOV NA PODROČJU MIGRACIJ MLADIH IN NJENEGA DRUŽBENEGA KONTEKSTA

26. Glej tudi definicijo Eurostata na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/ Glossary: Statistical_indicator.
27. GAULT, F. (2011). Social impacts of the development of science, technology and innovation indicators. MERIT delovni dokumenti 008, Univerza Združenih narodov – Ekonomsko-socialni raziskovalni inštitut za inovacije in tehnologijo v Maastrichtu (MERIT).

Mednarodne organizacije in nacionalne statistične službe uporabljajo številne kazalnike, ki se lahko glede na pomembnost razlikujejo od ciljev upravljanja migracij na lokalni ravni v Podonavju. Zato je **projekt YOUMIG sledil izbirnemu postopku po korakih**, vključno s posvetovanji s projektnimi partnerji in ustreznimi deležniki.

1. korak: Pripravljen je bil seznam 214 možnih kazalnikov na sedmih področjih, povezanih z migracijo in razvojem, na različnih geografskih ravneh. Teh sedem področij je bilo: demografija in prebivalstvo, zdravje, izobraževanje, socialni razvoj in socialni kapital, gospodarski razvoj, dohodki in življenjske razmere, urbani in regionalni razvoj.

2. korak: O pomenu vsakega kazalnika so razpravljali strokovnjaki sodelujočih statističnih in raziskovalnih institucij, predstavniki partnerskih občin in ustrezni deležniki (še posebej glej lokalne analize stanja). Kazalniki, razvrščeni kot »ni relevantno«,[28] so bili umaknjeni iz nadaljnje obravnave.

3. korak: Preostalih 120 kazalnikov je bilo ocenjenih glede na (a) njihovo razpoložljivost na nacionalni, regionalni in občinski ravni; (b) njihovo učinkovitost pri sprejemanju odločitev, ki temeljijo na dokazih, na področju mladih, migracij in lokalnih razvojnih politik.

4. korak: Na podlagi te ocene je bil pripravljen seznam TOP 16 »temeljnih kazalnikov«, ki so ga partnerji iz statističnih uradov izboljšali.

5. korak: Partnerske institucije v vsaki sodelujoči državi so zbrale informacije o 16 »temeljnih kazalnikih«. Glede na razlike v razpoložljivosti podatkov je bilo na seznam nacionalnih kazalnikov dodanih do pet »dodatnih« kazalnikov. Ta ukrep je bil sprejet, da se uravnoteži obseg dela po partnerskih državah in omogoči občinskim partnerjem, da dodajo lokalno pomembne teme, ki niso zajete v temeljnih kazalnikih. Kot je navedeno zgoraj, so bili podatki pridobljeni iz odprto dostopnih virov, ki so jih na zahtevo zagotovili statistični ali upravni organi, ali pa so bili zbrani z lokalnimi anketami projekta YOUMIG. Vseh sedem partnerskih občin je v drugi polovici leta 2018 izvedlo lokalno anketo.[29]

6. korak: Nastali sklopi kazalnikov so bili ovrednoteni s pomočjo okvira za ocenjevanje kakovosti sekundarnih virov, ki jih priporoča mednarodna statistična skupnost[30], prilagojeni potrebam projekta YOUMIG. Za vrednotenje se je uporabilo

28. Glej »Ocenjevalno poročilo glede kazalnikov migracij mladih, vključno z opredelitvijo primanjkljajev«, tabela 2, drugi stolpec, ki je na voljo na spletni strani YOUMIG in v programskem orodju Data Toolkit.
29. Dodati je treba, da so poleg ciljev razvoja indikatorjev lokalne ankete služile tudi za pridobivanje ustreznih informacij o drugih vprašanjih, povezanih z migracijami (v partnerskih občinah YOUMIG – razen za Gradec – je bil uporabljen splošni vprašalnik, ki bi se lahko po želji razširil z vprašanji, ki so specifična za določene občine).
30. Glej priporočila Statistične mreže, pristojne za razvoj metodologij za integrirano uporabo upravnih podatkov v statističnem procesu (SN-MIAD). Dostopno na spletu: https://ec.europa.eu/eurostat/cros/content/miad-methodologies-integrated-use-administrative-data-statistical-process_en.

»šest običajnih dimenzij kakovosti«: a) ustreznost; b) natančnost; c) pravočasnost; d) dostopnost; e) razumljivost in f) skladnost. Za zagotovitev možnosti dodajanja informacij ali pripomb izven teh šestih dimenzij kakovosti je bilo dodano sedmo polje: »Dodatne ključne pripombe«.

16 temeljnih **kazalnikov projekta YOUMIG** je:

- Prebivalstvo glede na spol, starost, urbano/ruralno območje, državo, katere državljan je, državo rojstva
- Priseljevanje, notranje/mednarodno
- Odseljevanje, notranje/mednarodno
- Top 5 držav pošiljateljic (migrantov)
- Število prijavljenih povratnih migrantov po spolu in stopnji izobrazbe
- Zaključeno izobraževanje oseb med 15. in 34. letom starosti po spolu, starostni skupini, domača/tuja (država, katere državljan je)
- Razmerje odhodne mobilnosti študentov na terciarni ravni, po spolu
- Raven usposobljenosti povratnih migrantov
- Subjektivna blaginja prebivalstva
- Strpnost do tujcev (tujih delavcev)
- Namen odseliti se v naslednjih 5 letih, [če je možno] predvidena destinacija, trajanje odsotnosti
- Regionalni proizvod (regionalni BDP) na prebivalca
- Poslovna demografija: število aktivnih podjetij, po velikosti, lastništvu (domače/tuje)
- Razpoložljivi dohodek gospodinjstva na prebivalca
- Prebivalstvo glede na status aktivnosti, spol, 5-letni starostni interval, domači/tuji
- Obeti za zdravstveni sektor: delovna sila v zdravstvu; pomanjkanje dela v zdravstvu; vrzeli delovne sile v zdravstvu.

Med procesom razvoja kazalnikov so bile opredeljene naslednje ključne **podatkovne vrzeli in statistični izzivi:**

- Prvič, medtem ko so podatki o stalnem prebivalstvu in priseljencih splošno dostopni (s tako nizke ravni, kot je LAU2), obstajajo velike **težave pri opredelitvi** takšnih skupin, kot **izseljence** (še vedno registrirani v občini pošiljateljici), **povratne migrante in migrante druge generacije.** Podobno je opis omenjenih skupin s pomočjo socialno-ekonomskih značilnosti (npr. starost, trajanje izkušnje priseljevanja, stopnja izobrazbe in država vrnitve) le redko mogoč ali pa jih je mogoče oceniti le s pomočjo posrednikov. Prepoznavanje transnacionalnih in ponovno združenih družin ter njihovih značilnosti je prav tako redko; informacije o lokalnih programih začasnega odseljevanja pa se redko zbirajo in sistematizirajo.
- Drugič, **glavni demografski kazalniki in kazalniki trga dela morda niso na voljo v zvezi z delitvijo domačinov in tujcev** ter glede na različne starostne skupine in stopnjo izobrazbe. Poleg tega je mogoče pričakovati razlike v opredelitvah domačih in tujih skupin, saj je v nekaterih primerih morda na voljo le razčlenjenost glede na državo rojstva ali države, katere državljani so.
- Tretjič, statistične institucije partnerskih držav ne zbirajo vrste **subjektivnih kazalnikov,** kot so »Subjektivna blaginja«, »Namen selitve«, »Prizadevanja mladih«, »Ravni zaupanja«; nekatere informacije pa se lahko zbirajo na manj kot letni ravni iz reprezentativnih anket gospodinjstev. Tovrstne kazalnike ravni LAU2 je treba zbirati ločeno, v okviru anket manjšega obsega.
- Četrtič, medtem ko je »gospodarski razvoj (kot BDP na prebivalca)« splošno dostopen kazalnik, pa morda manjkajo **podatki o dinamiki poslovanja** (npr. delujoča in zaprta podjetja), zlasti v primerih, ko se za razvrščanje zahteva število zaposlenih ali lastniški status. Podobno se pogosto zbirajo podatki o plačah po panogah in poklicih, medtem ko se informacije o družinskih dohodkih lahko ovrednotijo le iz reprezentativnih anket. Kazalniki revščine morda ne bodo na voljo na nižjih podnacionalnih ravneh. Podatki o zadolženosti gospodinjstev se le redko zbirajo.

Med fazo zbiranja podatkov so lokalni partnerji naleteli na vrsto drugih, **postopkovnih izzivov**, vključno z dolgim odzivnim časom statističnih organov na zahteve o podatkih, razpoložljivost podatkov, za katere se zahteva plačilo, in zahtevami za omejitev uporabe podatkov.

Postopek zbiranja kazalnikov pri projektu YOUMIG je bil zaključen v decembru 2018, **pridobljeni podatkovni nizi, kjer ni omejitve uporabe podatkov, so na voljo za posvetovanje in analizo na spletni strani YOUMIG in v programskem orodju Data Toolkit.**

SLIKA 6. KAZALNIKI PROJEKTA YOUMIG NA PODROČJU MIGRACIJE MLADIH IN NJENEGA DRUŽBENEGA KONTEKSTA

2.2. Dostop do podatkov in uporaba novih kazalnikov v Sloveniji[31]

Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju: SURS) na svojih spletnih straneh objavlja širok nabor kazalnikov[32]. **Veliko več kazalnikov je na voljo na nacionalni kot na regionalni** (NUTS3: Podravska regija) **in lokalni** (LAU2: Mestna občina Maribor) **ravni.** Vendar pa se kazalniki, ki niso objavljeni na spletni strani SURS-a, lahko pridobijo na podlagi prošnje in skladno s pravili o varstvu podatkov. Kazalniki trga dela so na voljo pri Zavodu RS za zaposlovanje, bodisi na njihovi spletni strani[33] ali na podlagi prošnje. Kazalnike zdravja in zdravstvenega varstva zagotavlja Nacionalni inštitut za javno zdravje, so pa na voljo na tudi spletni strani Svetovne

31. Avtorji: dr. Nada STROPNIK in dr. Nataša Kump (Inštitut za ekonomska raziskovanja).
32. SI-Stata Database, https://pxweb.stat.si/pxweb/dialog/statfile1.asp.
33. https://www.ess.gov.si/.

zdravstvene organizacije[34] in v njenih publikacijah ter v evropskih in drugih mednarodnih anketah (kot je evropska anketa o zdravju in zdravstvenem varstvu (EHIS)). Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport zagotavlja kazalnike, povezane z izobraževanjem, ki se jih lahko pridobi na podlagi prošnje. Kazalnike za druga področja je mogoče pridobiti pri pristojnih ministrstvih in institucijah. Številni kazalniki so na voljo (tudi) na spletni strani Eurostata[35] in v periodičnih evropskih raziskavah (npr. EU-SILC, Evropska družboslovna raziskava in raziskava Eurobarometer).

Mnogi od teh kazalnikov so lahko koristni v procesu lokalnega načrtovanja in izvajanja dejavnosti, povezanih z migracijo mladih na lokalni ravni. Raziskava o razpoložljivosti 120-ih izbranih kazalnikov z različnih področij, povezanih z migracijami in razvojem, je pokazala, da je velika večina le-teh že dostopnih ali pa jih je mogoče pridobiti na podlagi prošnje tudi za raven občine (LAU2). Kljub vsemu so razpoložljivost nekaterih podatkov, možnosti zbiranja in njihov razvoj predstavljali izziv. **Kazalniki, ovrednoteni kot zelo pomembni, so naslednji:**

- **Raven usposobljenosti povratnih migrantov** – zbiranje kazalnika je bilo težavno zaradi težav pri opredelitvi povratnih migrantov in pomanjkanja/nezanesljivosti podatkov o ravni usposobljenosti migrantov;
- **Stopnja prekomerne usposobljenosti za domače prebivalstvo/tujce** – ni verjetno, da bo ta kazalnik na voljo;
- **Razmerje odhodne mobilnosti študentov na terciarni ravni, po spolu** –jasno je, da je težko doseči polno zajetje vseh študentov in da je verjetnost, da bo ministrstvo, pristojno za šolstvo, uvedlo ta kazalnik kot obvezen, nizka;
- **Število sekundarnih/terciarnih programov v tujem jeziku** – kazalnik je ocenjen kot zelo pomemben za spremljanje privlačnosti mesta Maribor za tuje študente, hkrati pa ni nobenih resnih ovir za dostop do teh podatkov;
- **Delovna sila v zdravstvu/Pomanjkanje delovne sile v zdravstvu/Vrzeli pri delovni sili v zdravstvu** – druga in tretja varianta kazalnika sta ocenjeni kot zelo pomembni, a težavni za zbiranje;
- **Pokritost priseljencev z zdravstveno oskrbo** – ker je zdravstveno varstvo priseljencev zagotovljeno z zakonom, bi moralo biti zbiranje podatkov enostavno; potrebno je upoštevati, da ni mogoče poznati položaja neprijavljenih priseljencev, če ti ne uporabljajo brezplačnih zdravstvenih storitev, ki se zagotavljajo prostovoljno;

34. https://www.who.int/.
35. https://ec.europa.eu/eurostat/data/database.

- **Nezadostna ponudba storitev oskrbe na domu** – kazalnik je ocenjen kot zelo pomemben za morebitno priseljevanje, hkrati pa težaven za zbiranje; povpraševanja po različnih oblikah oskrbe ni mogoče preprosto določiti; seštevanje povpraševanja po različnih oblikah pomoči ni pravilno;
- **Nezadostna ponudba storitev institucionalne oskrbe** – kazalnik je ocenjen kot težaven za zbiranje, saj potreb po različnih oblikah oskrbe ni mogoče preprosto določiti; zaradi več sočasnih prijav se ista stranka lahko šteje večkrat;
- **Migranti, ki prejemajo kakršnokoli obliko varstva ali pomoči** (v občini priselitve) – kazalnik je ocenjen kot enostaven za zbiranje, poudarjena je potreba po podrobnejši opredelitvi kazalnika (kazalnik razčlenjen po skupinah migrantov in vrsti varstva/pomoči), predvidene pa so možne težave glede kritja pomoči, ki jo zagotavljajo nevladne organizacije, ki se ne financirajo iz proračuna;
- **Nevladne organizacije, ki se ukvarjajo s priseljenci** – kazalnik je zaznan kot pomemben za spremljanje vključevanja migrantov, vendar pa ni enostaven za zbiranje;
- **Strpnost do tujcev (tujih delavcev)** – visoka pomembnost tega subjektivnega kazalnika je opažena v okviru slovenske starajoče se družbe in pomanjkanja delovne sile v prihodnosti; ocenjen je enostaven za zbiranje s periodičnimi anketami na ravni EU.

Na lokalni ravni so nekateri dodatni kazalniki ocenjeni kot zelo pomembni, kot na primer število zločinov proti priseljencem in njihovi lastnini, število kaznivih dejanj, storjenih s strani priseljencev, in število primerov diskriminacije priseljencev (na 100 priseljencev).

Slovenski partnerji so dodali še dva kazalnika k 16-im splošnim kazalnikom (navedeni v razdelku 2.1), ki merijo migracije mladih in njene učinke: 1) **indeks segregacije po soseskah** (ki prikazuje, kako enakomerno so migranti porazdeljeni po različnih četrtih/območjih občine) in 2) **5 najpogostejših dejavnosti, v katerih so zaposleni priseljenci.** Prvi je pokazal, da je segregacija najnižja na nacionalni ravni in najvišja na regionalni ravni (Podravska regija), pri čemer je bila leta 2017 segregacija v Mestni občini Maribor zmerna . Na vseh treh ravneh opazovanja je bil največji delež priseljencev zaposlenih v proizvodnji, kateri je sledilo gradbeništvo. V letih med 2015 in 2017 so v Mestni občini Maribor sledile naslednje dejavnosti, v katerih so bili priseljenci najpogosteje zaposleni: dejavnosti upravnih in podpornih storitev, prevoz in skladiščenje ter trgovina na debelo in drobno, popravila motornih vozil in motornih koles (vrstni red dejavnosti iz leta 2017).

Mestna občina Maribor lahko do številnih ključnih podatkov dostopa prek spleta. Za ostale razpoložljive podatke na ravni LAU2 se lahko obrne na pristojne institucije.

Statistični urad Republike Slovenije lahko zagotovi naslednje kazalnike (bodisi preko spleta ali na zahtevo):

- prebivalstvo glede na spol, starost, urbano/ruralno območje, državo rojstva, državljanstvo,
- dosežena izobrazba oseb med 15. in 34. letom starosti po spolu, starostni skupini, državi rojstva, državljanstvu,
- prebivalstvo glede na aktivnost, po spolu, 5-letnih starostnih razredih, državi rojstva, državljanstvu,
- priseljevanje, notranje/mednarodno,
- 5 najpogostejših držav, od koder prihajajo priseljenci,
- 5 najpogostejših dejavnosti, kjer so zaposleni migranti,
- odseljevanje, notranje/mednarodno,
- število prijavljenih povratnih migrantov po spolu in stopnji izobrazbe (povratni migranti, ki so se izselili leta 2011 ali kasneje),
- stopnja usposobljenosti povratnih migrantov (tistih, ki so se izselili leta 2011 ali kasneje),
- subjektivna blaginja prebivalstva,
- BDP na prebivalca,
- poslovna demografija: število aktivnih podjetij, po velikosti, lastništvu (domače/tuje),
- letni povprečni razpoložljivi dohodek gospodinjstva na prebivalca,
- indeks segregacije po soseskah.

Ministrstvo za šolstvo lahko zagotovi podatke glede

- deleža mobilnih študentov na terciarni ravni, po spolu.

Nacionalni inštitut za javno zdravje lahko zagotovi podatke o

- številu delovne sile v zdravstvu (število zdravnikov na primarni ravni (splošni zdravniki in pediatri)).

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije zagotavlja podatke o

- delovni obremenitvi splošnih zdravnikov, pediatrov, zobozdravnikov in ginekologov na spletu.

Isti nabor kazalnikov je v prihodnje relativno enostavno ponoviti, saj je projekt YOUMIG postavil temelje: opredeljeni so bili javno dostopni viri in imetniki podatkov ter vzpostavljeni stiki s pristojnimi institucijami. Za prihodnje izvedbe ankete manjšega obsega bi bila potrebna znatna finančna sredstva.

Z anketo manjšega obsega smo zbrali podatke za dva kazalnika:

- strpnost do tujcev (tujih delavcev) in
- namen odseliti se v naslednjih 5 letih, [če je možno] predvidena destinacija, predvideno trajanje odsotnosti.

2.3. Anketa manjšega obsega: glavne ugotovitve za Maribor[36]

V Poročilu o izvedljivosti so bili obravnavani temeljni in dva dodatna kazalnika. Kjer je bilo mogoče, so bili preizkušeni v manjši anketi, katero sta v sodelovanju izvedla oba slovenska partnerja.

Mariborska razvojna agencija (MRA) je najela zunanjega strokovnjaka *PAMETEN, Center znanja, vizij in uspešnosti* za izvedbo ankete manjšega obsega (SSS), ki je najel podizvajalca *STATISTIKUM, statistične in marketinške raziskave ter izobraževanja* za izvedbo telefonske ankete. Za namen SSS je bila uporabljena metodologija, ki je bila v okviru projekta YOUMIG predlagana za določitev vzorca za Mestno občino Maribor (MOM). Za ohranitev reprezentativnosti vzorca so bili uporabljeni podatki za prebivalstvo, staro od 15 do 34 let, ki je na voljo pri Statističnem uradu Slovenije. **Vzorec** je bil določen na **500 oseb**, kar predstavlja skoraj 2 % (1,99 %) celotnega mestnega prebivalstva, starega od 15 do 34 let.

Ker pa bi predlagana vzorčna ciljna skupina vključevala mladoletnike (mlajše od 18 let), je bila med slovenskimi projektnimi partnerji (Mariborska razvojna agencija in Inštitut za ekonomska raziskovanja) sprejeta odločitev, da se izključi prebivalstvo, mlajše od 18 let. Vzorec je bil zato preračunan in določen na naslednji način:

Starostna skupina	Moški	% prebivalstva	Ženske	% prebivalstva
18 - 21	58	50,56	57	49,44
22 - 25	57	50,25	57	49,75
26 - 29	26	51,21	54	48,79
30 - 34	87	54,06	74	45,94
Skupaj	**259**	**51,8**	**241**	**48,2**

Anketa manjšega obsega je skupno prizadevanje slovenski partnerjev, pri čemer je IER bil zadolžen za pripravo anketnih vprašanj, MRA s svojimi zunanjimi strokovnjaki pa je bila zadolžena za izvedbo ankete v dveh valih. SSS je bila izvedena znotraj teritorialnega območja Mestne občine Maribor, pri čemer je osnovna enota SSS bila oseba iz ciljne starostne skupine, ki je v času anketiranja živela v Mariboru (bodisi s stalnim ali začasnim prebivališčem).

V prvem valu (**september 2018**) je bila anketa izvedena **na spletu in po telefonu**, v drugem valu (**oktober 2018**) pa je bila izvedena tudi **anketa v živo**.

V obeh valih je bilo skupaj 3000 telefonskih stikov, kar je privedlo do 355 zbranih odgovorov, od 500 e-poštnih sporočil je bilo zbranih 75 odgovorov, pri čemer se je 71 oseb, ki so ustrezali ciljni skupini, ohrabrilo, da posredujejo povratne informacije v pisni obliki. Skupno je bilo do konca drugega vala izvedena 501 anketa (1 neveljavno), zato ni bila vpeljana tretja pot.

Starostna skupina	Število anketirancev	%
18 - 21	115	23
22 - 25	114	22,8
26 - 29	110	22
30 - 34	160	32
n. p.	1	0,2
Skupaj	500	100

Ker uradna statistika na podlagi registrskih podatkov zagotavlja najboljše možne podatke za kazalnike, je bilo testiranje novih in izboljšanih kazalnikov za merjenje migracij mladih in njenih učinkov izvedeno z anketo manjšega obsega le za tiste kazalnike, ki jih SURS ne zbira. Anketa manjšega obsega je bila izvedena v Mariboru septembra in oktobra 2018.

Povprečna **subjektivna blaginja** je bila ocenjena na podlagi odgovorov na naslednje vprašanje:

> *(…) Rad/-a bi vam zastavil/-a nekaj vprašanj glede vaših občutkov o vidikih vašega življenja. Ni pravilnih ali nepravilnih odgovorov. Za vsako od teh vprašanj bi rad/-a, da podate odgovor na lestvici od 0 do 10, pri čemer je 0 »sploh ne« in 10 »popolnoma«.*

Vrednost povprečne subjektivne blaginje znaša 7,9 za celotno prebivalstvo in 6,4 za tujce.[37] Čeprav je dojemanje tujcev glede lastne blaginje nižje v primerjavi s celotnim prebivalstvom mesta Maribor, je še vedno pozitivno. Vrednost tega kazalnika za celotno prebivalstvo mesta Maribor v letu 2017, ki je bila pridobljena z anketo EU-SILC, znaša 7,1, medtem ko vrednost kazalnika za vse tujce v Sloveniji znaša 6,8. Na podlagi tega lahko primerjamo kazalnike: 1) v dveh zaporednih letih za celotno prebivalstvo mesta Maribor: 7,1 v letu 2017 (statistični kazalnik) in 7,9 v letu 2018 (anketa manjšega obsega) in 2) za tujce v Sloveniji v letu 2017 (6,8; statistični kazalnik) in v Mariboru v letu 2018 (6,4; anketa manjšega obsega). Ti rezultati dokazujejo, da lahko manjša anketa zagotovi zanesljive rezultate.

Vendar pa so izkušnje te ankete manjšega obsega pokazale, da **anketa, ki temelji na reprezentativnem vzorcu za celotno**

36. Avtor podpoglavja: mag. Borut JURIŠIĆ, dr. Amna POTOČNIK, Sabina ŠNEIDER (Mariborska razvojna agencija); dr. Nada STROPNIK in dr. Nataša Kump (Inštitut za ekonomska raziskovanja).

37. Tujci so opredeljeni kot osebe, ki niso navedle Slovenije kot države njihovega rojstva.

prebivalstvo občine, kot je Maribor (glede na delež prebivalstva s priseljenskim poreklom), **na splošno ne more zagotoviti podatkov za kazalnike, ki opisujejo položaj migrantov,** še posebej ne kazalnikov, ki se nanašajo na več kot eno dimenzijo.

PRIPOROČILA

Da bi dobili boljši vpogled v demografske značilnosti, stanje in mnenja migrantov, bi bilo treba izvesti anketo, ki bi se osredotočila samo na migrante.

03

» BOLJŠE UPRAVLJANJE MIGRACIJ MLADIH PREKO LOKALNE POLITIKE[38]

3.1. Obstoječe dobre prakse in pilotne aktivnosti za boljše upravljanje z migracijami mladih na lokalni ravni[39]

Lokalne oblasti se soočajo z naraščajočimi izzivi zaradi priseljevanja, izseljevanja in povratne migracije mladih, vendar pogosto nimajo na voljo dovolj zmogljivosti in primernih orodij za soočanje s temi izzivi. Glede na navedeno je projekt YOUMIG pripravil zbirko dobrih praks in ukrepov, povezanih z migracijami mladih[40], glede na različna lokalna okolja – nekatera mesta so namreč večinoma pošiljateljice migrantov, medtem ko druga prejemajo več migrantov v primerjavi s številom svojih izseljencev.

»Dobra praksa« je rešitev za določeno vprašanje, ki je bila preizkušena v praksi in pozitivno ocenjena. Po modelu organizacije UNESCO[41], ki je bil razvit za **najboljše prakse pri načrtovanju priseljevanja**, so štiri glavne značilnosti najboljših praks, da:

1. so inovativne
2. imajo pozitiven in oprijemljiv vpliv na življenjske razmere, kakovost življenja ali okolja zadevnih posameznikov, skupin ali skupnosti
3. imajo trajnostni učinek
4. so ponovljive.

Cilj »Zbirke evropskih in globalnih dobrih praks pomembnih storitev in ukrepov, povezanih z migracijami mladih« je bil lokalnim partnerjem projekta YOUMIG zagotoviti nabor že obstoječih in preizkušenih rešitev, iz katerega so lahko izbrali eno dobro prakso za lastno lokalno pilotno aktivnost. Zbirka dobrih praks temelji na zbranem znanju in izkušnjah, ki so na voljo na Evropski spletni strani o integraciji

38. 3. poglavje je povezano s programskim orodjem Data Toolkit preko dveh strokovnih študij. »Zbirka evropskih in globalnih dobrih praks pomembnih storitev in ukrepov, povezanih z migracijami mladih«, je na voljo v programskem orodju Data Toolkit na »YOUMIG – Glavni rezultati« preko gumba Dobre prakse, medtem ko je »Ocenjevalno poročilo o lokalnih pilotnih projektih« na voljo preko gumba Pilotne dejavnosti.

39. Avtorji podpoglavja: Nada STROPNIK in Nataša KUMP (Inštitut za ekonomska raziskovanja, Slovenija), Amna POTOČNIK in Borut JURIŠIĆ (Mariborska razvojna agencija).

40. Zbirka dobrih praks projekta YOUMIG je dostopna na: http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs.

41. Citirano s strani: PORTUGAL, R., PADILLA, B., INGLEBY, D., DE FREITAS, C., LEBAS, J., in PEREIRA MIGUEL, J. (eds.) (2007) Good Practices on Health and Migration in the EU, Final draft, konferenca »Zdravje in migracije v EU: Boljše zdravje za vse v vključujoči družbi«, Lizbona, september 2007. Izvirna publikacija s strani UNESCA – Program upravljanja družbenih sprememb (MOST): Best Practices on Indigenous Knowledge. UNESCO, 1999.

»Informacije o vključevanju migrantov in dobre prakse«[42], spletni strani Mesta migracij »Dobre ideje uspešnih mest«[43] in spletne strani CARIM-East – Konzorcij za uporabne raziskave mednarodnih migracij.[44] Na področjih, kjer je bilo očitno pomanjkanje dobrih praks za reševanje pomembnih težav, povezanih z migracijami in migranti, so avtorji zbirke izjemoma vključili nepreizkušene potencialno dobre prakse, ki so bile dogovorjene na fokusnih skupinah ali v Delphi anketah, ali pa so jih priporočili strokovnjaki na tem področju.

Zbirka dobrih praks poudarja **izredno pomembnost lokalnih oblasti in lokalnih deležnikov pri podpiranju socialnega vključevanja priseljencev** z učinkovitimi ukrepi politik. Glede na namen in cilje projekta se je zbirka dobre prakse projekta YOUMIG osredotočila na mlado populacijo (15–34 let), deležnike na lokalni ravni (lokalne oblasti, skupine državljanov, združenja, nevladne organizacije itd.) . in samo tista področja politik, pri katerih imajo lokalne oblasti podlage za uvedbo sprememb, tj. za katere so pristojne. Koristi od teh praks lahko imajo priseljenci, povratni migranti, izseljenci, diaspora, občine pošiljateljice ali prejemnice migrantov itd.

V okviru projekta YOUMIG so bile dobre prakse združene glede na glavno ciljno skupino (priseljenci, izseljenci in povratniki) ter vprašanja, ki naj bi jih rešile. Ugotovljeno je bilo, da se **večina obstoječih dobrih praks osredotoča na priseljence.** Zdi se, da za to pristranskost obstaja razlog: prakse se običajno nanašajo na ljudi, ki so prisotni v državi, ne pa na tiste, ki so odsotni; in večina dobrih praks je zasnovana in izvedena v bogatejših državah, kjer je glavno vprašanje priseljevanje in ne izseljevanje.

Pomembna skupina dobrih praks obravnava **informacijske storitve,** ki mladim z migracijsko izkušnjo pomagajo izboljšati možnosti za (ponovno) vključitev (jezikovno, socialno, izobraževalno in strokovno) in spodbujajo njihovo udeležbo na vseh področjih družbenega, gospodarskega, kulturnega in političnega življenja lokalne skupnosti, v katero so se priselili. Te storitve se lahko zagotovijo preko informacijskih centrov, kot individualna podpora, z zagotavljanjem strokovnega svetovanja, skupinskih in izobraževalnih tečajev itd.

Na področju **izobraževanja** obstajajo dobre prakse zagotavljanja znanja jezika, da bi priseljenci postali dovolj pismeni za sodelovanje v družbenem in političnem življenju, pridobitev boljše službe, pomoč svojim otrokom pri domačih nalogah, urejanje administrativnih zadev itd. Zaposlovanje učnih mentorjev v šolah je dobra praksa, ki izboljšuje učni uspeh otrok migrantov.

42. https://ec.europa.eu/migrant-integration/home.
43. http://citiesofmigration.ca/good-ideas-in-integration/municipal/.
44. http://www.carim-east.eu/publications/research-reports/integration-and-reintegration-of-migrants/.

Vključevanje migrantov **na trg dela** je prav tako ključnega pomena. Dobre prakse so na področju storitev usmerjanja, podpore in usposabljanja priseljencev, izboljšanja zaposlitvenih možnosti, odpravljanja stereotipov, svetovanja priseljenskim podjetnikom, ustanavljanja centrov za podporo pobudam migrantov (kot so podjetniški inkubatorji) itd.
Obstaja nekaj dobrih praks na področju **zdravstva,** kot so promocija zdravja, zdravstveni domovi, ki so prijazni do migrantov, in mediatorji v zdravstvu. Zagotavljanje podpore pri iskanju najemnih stanovanj je primer dobre prakse na **stanovanjskem** področju.

Dobre prakse, osredotočene na **izseljence,** zajemajo tiste, ki vključujejo študente iz diaspore, povečujejo možnosti na trgu dela, usmerjajo nakazila izseljencev v gospodarski razvoj, podpirajo otroke izseljencev, povezujejo zdravstvene strokovnjake iz diaspore z zdravstvenimi ustanovami v državah njihovega izvora in vključujejo diasporo v lokalni razvoj držav izvora. Izbrane prakse, namenjene povratnim migrantom, v glavnem zajemajo ponovno vključevanje kvalificiranih povratnih migrantov na trg dela, kot tudi investiranje povratnih migrantov v njihovih državah izvora.

SLIKA 7. PILOTNI UKREPI PROJEKTA YOUMIG ZA SOOČANJE Z OPREDELJENIMI LOKALNIMI IZZIVI

Lokalne partnerske organizacije projekta YOUMIG se je spodbujalo, da pregledajo zbirko obstoječih in preizkušenih dobrih praks in ukrepov, povezanih z migracijami mladih, in izberejo ideje, ki jih bodo vodile pri oblikovanju lastnih aktivnosti. Vse **pilotne aktivnosti** so prilagojene lokalnemu okolju. Podpora njihovemu izvajanju so bile povratne informacije, pridobljene od deležnikov na lokalnih migracijskih forumih.

Za obravnavo izzivov, ovir in koristi, povezanih z migracijo mladih v skupnostih, ki migrante bodisi pošiljajo bodisi sprejemajo, je lokalna analiza stanja (LSQA)[45] projekta YOUMIG zagotovila pregled trendov migracije mladih in s tem povezanih družbenih pojavov. Preko upravne raziskave je bil izveden pregled odgovorov, ki so jih posredovale lokalne oblasti glede izzivov, povezanih s priseljevanjem in odseljevanjem mladih. Sorodni cilj je bil opredeliti vrzeli v upravljanju in zmogljivosti institucionalnih mehanizmov lokalnih oblasti za obravnavanje migracij mladih in s tem povezanih pojavov.

Na podlagi izzivov in potreb, ki so bili razkriti v lokalnih analizah stanja in zbranih dobrih praksah, **so lokalni partnerji obstoječe prakse prilagodili lastnim potrebam**, da bi zagotovili boljše storitve za mlade priseljence, izseljence ali povratne migrante. Vsak lokalni partner projekta YOUMIG je izdelal Načrt za prilagoditev obstoječih praks in/ali oblikovanje novih. Ti dokumenti opisujejo pilotne ukrepe, ki priseljencem, izseljencem ali mladim povratnim migrantom nudijo nove storitve. Lokalni partnerji so o svojih načrtih razpravljali z deležniki in izvedli pilotne dejavnosti za obravnavanje enega ali več izzivov, opredeljenih v lokalni analizi stanja in na podlagi skupne metodologije.

Partnerji projekta YOUMIG so se odločili za oblikovanje in izvedbo naslednjih pilotnih aktivnosti:

Burgas (Bolgarija): Ustvarjanje virtualnega podjetniškega inkubatorja za podporo podjetništvu med mladimi povratnimi migranti in priseljenci

Gradec (Avstrija): Oblikovanje mentorskega programa za dekleta iz migrantskih družin pri naravoslovju in tehnologiji, da bi se prijavile za poklicno usposabljanje

Kanjiža (Srbija): Ustvarjanje sodelavnega prostora kot središče za mlade podjetnike in samozaposlene kot alternativa izseljevanju

Maribor (Slovenija): Preoblikovanje obstoječega sodelavnega centra, da bi pomagali mladim domačinom in migrantom pri samozaposlovanju

45. Lokalno analizo stanja je možno pridobiti na: http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs.

Rača (Slovaška): Kartiranje zmogljivosti lokalnih osnovnih šol, da postanejo prostori integracije za mlade starše migrante, preko jezikovnih tečajev in družabnih dogodkov

Sfântu Gheorghe (Romunija): Ponovna oživitev informativne spletne strani o občini, ki bo namenjena mladim izseljencem, ki razmišljajo, da bi se vrnili v mesto

Szeged (Madžarska): Preobčutljivost in večkulturno usposabljanje za zaposlene v občinskih sprejemnih pisarnah in vzgojitelje v vrtcih, ki se redno srečujejo z mladimi migranti

Ocenjevalni opis vseh sedmih pilotnih dejavnosti je na voljo na spletni strani YOUMIG.

3.2. Coworking Maribor: pilotna akcija za spodbujanje samozaposlitev mladih migrantov in lokalne mladine [46]

Mesto Maribor se sooča z zmanjšanjem števila prebivalstva zaradi negativnih naravnih sprememb prebivalstva in negativnega selitvenega prirasta. Prebivalstvo, rojeno v tujini, predstavlja počasi naraščajoč delež celotnega prebivalstva Maribora (z 12,0 % leta 1991 na 15,1 % leta 2017). V lokalni analizi stanja je bilo izpostavljeno, s katerimi birokratskimi in/ali administrativnimi ovira-mi se srečujejo priseljenci, izseljenci in povratni migranti.

V okviru kvalitativnega raziskovanja je bilo opredeljenih več ukrepov za izboljšanje upravljanja migracij mladih v Mariboru, od katerih je bila za pilotno dejavnost v okviru projekta YOUMIG izbrana **»vzpostavitev podpornega okolja za mladino in mlade migrante za lažjo samozaposlitev«.** To podporno okolje je bilo vzpostavljeno v obliki središča, ki ponuja možnost fleksibilnega in prostovoljnega vključevanja v **skupni delovni prostor – Coworking –** z dodatno vsebino za ciljno skupino mladih migrantov v Mariboru, imenovano CWMB Maribor. Tako vzpostavljen coworking center ponuja tudi platformo za izmenjavo drugih izkušenj, povezanih z migracijami, s čimer se ustvarja podporno okolje za migrante, ki ne temelji na državi izvora ali narodnosti (kot na primer diaspora). **CWMB YOUMIG zagotavlja podporno okolje, ki spodbuja podjetniški potencial mladih, ki živijo v Mariboru in okolici, s poudarkom na priseljencih, kot tudi potencialnih izseljencih (vključno s čezmejnimi dnevnimi migranti).**

CWMB YOUMIG nudi **brezplačno, produktivno in spodbudno okolje,** ki povečuje podjetniški potencial migrantskega prebivalstva z zmanjšanjem stroškov najema pisarn med razvojem neodvisnega podjetja. Prav tako omogoča dostop do znanja s tematskim izobraževanjem, katerega cilj je krepitev podjetniške sposobnosti ciljne skupine.

46. Avtorji: mag. Borut Jurišić, dr. Amna Potočnik, Sabina Šneider (Mariborska razvojna agencija).

Pilotna dejavnost je temeljila na dveh stebrih:

1) **predhodne dejavnosti MRA** – CoworkingMaribor je skupnostni center, ki ga vodi MRA, s ciljem spodbujanja podjetniškega potenciala med prebivalci mesta Maribor z okolico;

2) **opredeljene dobre prakse v okviru projekta YOUMIG:** Center za migrante za zagon poslovanja in podjetja.[47]

V okviru CoworkingMaribor je MRA že pridobila izkušnje pri vzpostavljanju in vodenju uspešnega sodelavnega prostora, z zagotavljanjem podpore potencialnim podjetnikom, kot tudi mladim podjetnikom v njihovi začetni fazi poslovanja.

Za podporo mladim migrantom v Podonavju se je projektni partner zgledoval po primeru dobre prakse **Unternehmer ohne Grenzen (UoG) – Hamburg, Nemčija.** UoG izhaja iz predpostavke, da imajo državljani tretjih držav in njihovi potomci podobno ali celo večjo nagnjenost k ustanavljanju podjetij kot pa avtohtoni Nemci. Vendar pa imajo državljani tretjih držav na splošno manj znanja o poslovnih predpisih ter pravnem in organizacijskem okolju za samozaposlitev. Zato UoG priseljenskim podjetnikom zagotavlja prilagojene storitve svetovanja in mreženja, ki se ujemajo s posebnim poslovnim okoljem v Hamburgu.
Poleg tega so na pilotno dejavnost vplivali **študijski obiski,** ki jih je MRA izvedla novembra 2017, saj je bilo ugotovljenih več primerov slovenskih domačinov, ki obiskujejo osnovno in poklicno šolo v tujini. Ob tem je bilo zaznati preference dela slovenskega prebivalstva s težnjo po migraciji in tako je smiselno imeti v Sloveniji točko, ki bi lahko zagotovila možnost sledenja po odhodu. Zato je bil **program CWMB YOUMIG zastavljen tako, da vključuje tudi mlado prebivalstvo, rojeno v Sloveniji.**

Na podlagi zgoraj navedenega je **MRA ustanovila program CWMB YOUMIG v prostorih MRA, na Pobreški cesti 20 v Mariboru, v Sloveniji, ki v uporabo ponuja brezplačen prostor, kjer si skupne mize lahko deli do 12 oseb hkrati** (z optimalnim številom 6–8 hkratnih uporabnikov). Lokacija omogoča brezplačen dostop do hitrega brezžičnega interneta in uporabo varnih omaric za osebne predmete.

Člani CWMB YOUMIG imajo tudi dostop do **dopolnilnih podpornih storitev,** ki jih ponuja MRA (izven okvira projekta YOUMIG), kot so: a) mentorji programa PVSP za podporo razvoju poslovnih idej in pripravi poslovnih načrtov, ki ga financira država; b) mentorji projekta SIO-MRA 2018-19, ki ga financira EU in ki podpira ustanavljanje novih podjetij in premagovanje ovir za preživetje in rast; c) svetovanje preko regionalne poslovne točke SPOT (kjer je MRA eden od članov konzorcija), ki se nahaja v prostorih MRA v okviru nacionalnega programa za zagotavljanje informacij podjetnikom, svetovanje potencialnim podjetnikom in MSP, ki povezujejo regionalno podporno okolje, zagotavljanje usposabljanj in delavnic za potencialne podjetnike in MSP, izmenjavo dobrih praks in oblikovanje podpornega okolja za podjetja.

Posebnost CWMB YOUMIG je **vključitev slovenskih državljanov v program,** saj se Maribor sooča z močnim **odseljevanjem** mladih. Vključevanje mladih podjetnikov v program CWMB YOUMIG omogoča možnost sledenja v primerih izseljevanja.

Poleg tega program CWMB YOUMIG nudi tudi **jezikovno podporo** v obliki tolmačenja dokumentacije tujim članom, kot je tolmačenje zapletenih pravnih ali upravnih besedil na lažje razumljiv način.
Članstvo se je nenehno povečevalo, tako da je januarja 2016 doseglo število 16 članov (kar je 160 % zastavljenega cilja).

Glavna potreba, ki smo jo ugotovili, je bila priložnost za souporabo pisalnih miz, tako da bi podjetniško usmerjena mladina imela možnost uporabe pisarniške infrastrukture brez fiksnih materialnih stroškov najema pisarne. Program CWMB YOUMIG je zagotovil takšno priložnost.

Vendar pa je potekalo tudi neformalno mreženje. Ljudje, ki drugače ne bi bili povezani, so si izmenjali stike in si medsebojno zagotovili dodatno podporo.
15 članov je podpisalo sporazum za uporabo programa CWMB YOUMIG in so ga obiskali v obdobju od marca do decembra 2018 (čas trajanja pilotske dejavnosti), z dodatnim članom, ki se je programu CWMB YOUMIG pridružil januarja 2016 (po zaključku pilotne dejavnosti), saj MRA še naprej nudi podporo ciljni skupini. Ti člani so: 5 žensk, 11 moških; 4 rojeni v tujini in 12 rojenih v Sloveniji.

Mariborska razvojna agencija je gostila številne **dogodke za deležnike in zainteresirano javnost,** kjer sta bila 2. lokalni dogodek in Migracijski forum povezana s pilotno dejavnostjo, pri čemer so deležniki potrdili, da so aktivnosti ki jih zagotavlja MRA, dobro zasnovane in primerne za ciljno skupino.

V okviru projekta YOUMIG je Mariborska razvojna agencija gostila **strokovne ocenjevalce iz Kanjiže** kot del študijskih obiskov. Gostujoči partnerji so bili navdušeni nad aktivnostmi, ki so bile predstavljene v Mariboru, kar je potrdilo relevantnost aktivacij, in so izrazili zanimanje za prenos mariborskega primera.

47. https://ec.europa.eu/migrant-integration/intpract/centre-for-migrant-business-start-ups-and-enterprise-identified-by-a-study-undertaken-by-the-committee-of-the-regions.

PRIPOROČILA

- Občina mora vključevati delovanje podpornega okolja, ki spodbuja podjetniški potencial mladih, ki živijo v Mariboru in okolici, s poudarkom na priseljencih, kot tudi potencialnih izseljencih (vključno s čezmejnimi dnevnimi migranti), v strategijo za upravljanje vključevanja ranljivih skupin v družbo.
- Podporno okolje bi moralo temeljiti na izkušnjah pilotskega testa programa CWMB YOUMIG.

3.3. Pristop »vse na enem mestu« za upravljanje migracij mladih[48]

V zadnjih nekaj desetletjih so nacionalne vlade pogosto prejemale kritike zaradi **slabega usklajevanja med različnimi sektorji upravljanja.** Težava je sistemska – večina vlad je organiziranih kot »silos« ali samostojne vertikalne strukture, ki delijo odgovornosti med ministrstvi in vladnimi agencijami s slabim usklajevanjem dejavnosti med njimi. Da bi dosegli večjo učinkovitost, je Odbor regij Evropske unije med številnimi drugimi institucijami spodbujal pristop z več akterji na političnih področjih, kot je migracija.

V okviru projekta YOUMIG so lokalni partnerji opredelili ključne politične akterje in pripravili načrt, ki vključuje več institucij pri zagotavljanju boljših storitev za mlade migrante. Njegov cilj je bil doseči dogovor o ključnih vrednotah, načelih in postopkih, ki podpirajo zagotavljanje storitev, ter doseči boljše usklajevanje, zavezanost in preglednost pri nudenju visokokakovostnih storitev, ki so lahko dostopne mladim priseljencem, izseljencem ali povratnim migrantom.

Lokalni partnerji so uvedli in preizkusili pilotno enoto pristopa »vse na enem mestu« (VEM) **v okviru lokalnih oblasti,** ki je bila zasnovana kot **središče za zagotavljanje informacij o vseh lokalnih storitvah, povezanih z migracijo mladih** (npr. vključevanje priseljencev, ohranjanje stikov z izseljenci, ponovno vključevanje povratnih migrantov). Vstopne točke VEM na področju storitev za stranke običajno zberejo vse potrebne administrativne dele procesa pod eno streho, tako da stranki ni treba hoditi od stavbe do stavbe, ki so v različnih delih mesta. Dobro znan primer pristopa »vse na enem mestu« je bil sedež Visokega komisariata za priseljevanje in medkulturni dialog (ACIDI) v Lizboni na Portugalskem, kjer je bilo za priseljence na enem mestu na voljo več kot 30 različnih storitev.[49]

Pri projektu YOUMIG pa sredstva niso zadoščala za odprtje enotnega prostora storitev za stranke. Namesto tega je bil **cilj lokalnih partnerjev okrepljeno sodelovanje v katero je vključen celoten nabor nacionalnih, regionalnih in lokalnih institucij, ki zagotavljajo migracijske storitve (vključno s tistimi za mlade migrante).** Pristop »vse na enem mestu«, zlasti platforma za vključevanje deležnikov, je pripomogel k lažji dostopnosti uradov javne uprave in izboljšanju kakovost teh storitev. Cilj dejavnosti je bil opolnomočenje mladih migrantov z zagotavljanjem ustreznih informacij in informacij, značilnih za posamezno lokacijo, ki zadevajo njihove pravice, obveznosti in priložnosti ter vse upravne postopke, ki jih je treba izvesti v mestu.

SLIKA 8. PRISTOP »VSE NA ENEM MESTU« V OKVIRU PROJEKTA YOUMIG GLEDE STORITEV ZA STRANKE ZA MLADE MIGRANTE

48. Avtorji podpoglavja: Amna POTOČNIK in Borut JURIŠIĆ, Mariborska razvojna agencija.

49. http://citiesofmigration.ca/good_idea/one-stop-shop-mainstreaming-integration/.

Pristop »vse na enem mestu« v okviru projekta YOUMIG temelji na dveh stebrih:

- Prvi, **izboljšanje kakovosti razpoložljivih informacij** (zbiranje, spremljanje in vrednotenje kvantitativnih in kvalitativnih podatkov o migraciji mladih v Podonavju in v izbrani lokalni skupnosti).
- Drugi, **zagotavljanje novih ali izboljšanih storitev za mlade migrante** (poleg evidentiranja ugotovljenih težav in dosežkov opravljenih storitev). (Opomba: spremljanje in vrednotenje izvajanja VEM pri vsakem lokalnem partnerju je temeljilo na skupni metodologiji).

Storitve VEM v okviru projekta YOUMIG so bile vzpostavljene za premagovanje številnih **izzivov**, s katerimi se soočajo lokalne skupnosti, tako tiste skupnosti, ki migrante sprejemajo, kot tudi tiste, ki jih pošiljajo, na primer:

- Širok krog institucij, vključenih v procese vključevanja migrantov
- Pomanjkanje sodelovanja med vladnimi službami in njihovimi razpršenimi lokacijami
- Raznolikost postopkov znotraj zapletene birokracije
- Težave pri komunikaciji zaradi kulturne in jezikovne raznolikosti
- Težave mladih migrantov, ki sodelujejo pri odločanju na lokalni ravni.

Storitve VEM v okviru projekta YOUMIG so vključevale tako vladne kot nevladne akterje in združevale ustrezne institucije, s katerimi so mladi migranti morali stopiti v stik v skupnosti pošiljateljici ali sprejemnici (krajevni pristop). **Ciljna skupina je bila zelo heterogena** in je vsebovala: različne starostne skupine med 15. in 34. letom starosti; ozadja priseljevanja, izseljevanja ali povratne migracije; različne razloge za migracijo (izobraževanje, delo, združitev družine, osebni razlogi, neprostovoljna migracija itd.), različen pravni status (državljani EU ali osebe, ki niso državljani EU, imetniki dvojnega državljanstva) ter raznolika pričakovanja in zahteve v zvezi z deležniki in uporabniki storitev.

Model VEM v okviru projekta YOUMIG je bil zasnovan za zagotavljanje storitev tako za migrante (priseljence, izseljence in povratne migrante) kot za deležnike, ki se ukvarjajo z migracijami. Slednji so, kot sestavni del lokalnega okolja, najpomembnejša skupina v procesu vključevanja. Nekateri primeri pomembnih vprašanj za **lokalne deležnike** v povezavi z migranti so:

- lokalno podjetje, ki bi zaposlovalo tuje delavce, vendar ga od tega odvrača birokracija, ki je potrebna pri zaposlovanju nedržavljanov;
- lokalna zdravstvena ustanova, ki ni seznanjena z obsegom pravic mednarodnega zdravstvenega zavarovanja;
- lokalna šola ali vrtec, ki jezikovno ali kulturno nista usposobljena za sprejem otrok, ki govorijo tuji jezik,
- lokalni inkubatorji, ki podpirajo samozaposlitev in se ne zavedajo potreb ali potenciala migrantov.

Osnovno načelo mreže VEM v okviru projekta YOUMIG je, da **oseba, ki potrebuje podporo, kontaktira samo eno točko**, kjer prejme pomoč (ali ustrezne kontaktne informacije) od osebe, ki je pristojna za reševanje zadeve. Zato je bila zasnovana kot nadgrajena informacijska točka, ki zajema več deležnikov. Prednost tega je, da osebi, ki potrebuje informacijo, ponudi celosten pregled rešitev težave. S tem, ko migranti stopijo v stik z mrežo VEM, že iščejo rešitev. Mreža VEM v okviru projekta YOUMIG pripomore k zbiranju dokumentiranih informacij o tipičnih upravnih vprašanjih, ki se nanašajo na mlade migrante (npr. odjava v primeru izseljevanja).

3.4. LifeHack Maribor: spletna platforma »vse na enem mestu« za mlade migrante[50]

Med priporočili za izboljšanje upravljanja migracij mladih v Mariboru je bilo **zmanjšanje »upravnega bremena za migrante z ustanovitvijo ene referenčne točke za zagotavljanje vseh ustreznih informacij in krepitev medsektorskega sodelovanja ter interdisciplinarnega pristopa,«** ki ga je treba rešiti z vzpostavitvijo mreže VEM.

Mariborska razvojna agencija je začela vzpostavljati oziroma krepiti sodelovanje z in med deležniki, ki se ukvarjajo z vprašanji, povezanimi z migracijo v okviru dogodkov in dejavnosti projekta YOUMIG: a) Uvodni lokalni dogodek – Migracijski forum (16. maj 2017); b) Lokalni forum YOUMIG (8. marec 2018) in c) Razgovori, opravljeni z ustreznimi institucionalnimi deležniki v okviru dejavnosti priprave LSQA.

Na obeh dogodkih skupaj in z institucionalnimi razgovori so bili vzpostavljeni stiki in sodelovanje s predstavniki različnih **deležnikov.**

Spoznavna srečanja in individualni razgovori so prispevali k prihodnji izmenjavi informacij in navzkrižni promociji dejavnosti v okviru VEM.

V skladu z metodologijo za vzpostavitev sistema »vse na enem mestu« za mlade migrante v lokalnih skupnostih Podonavja so bili opredeljeni **ključni deležniki, ki so bili vključeni v lokalno mrežo VEM,** in so sodelovali z Mariborsko razvojno agencijo: Upravno enoto Maribor, Davčni urad Maribor, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Center za socialno delo Maribor, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Andragoški zavod Maribor, Mestno občino Maribor, Univerzo v Mariboru in Združenje kulturnih društev Maribor.

50. Avtorji podpoglavja: mag. Borut JURIŠIĆ, dr. Amna POTOČNIK, Sabina ŠNEIDER (Mariborska razvojna agencija).

JAVNE ORGANIZACIJE	TERITORIALNA POKRITOST
Republika Slovenija – Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu	Mednarodna
Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Državna
Ministrstvo za notranje zadeve	Državna
Policija	Državna
Statistični urad Republike Slovenije	Državna
Upravna enota Maribor	Medobčinska
Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje	Medobčinska
Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije	Medobčinska
Finančna uprava Republike Slovenije – Davčni urad Maribor	Medobčinska
Center za socialno delo Maribor	Medobčinska
Mestna občina Maribor	Občinska
RAZISKOVANJE IN IZOBRAŽEVANJE	STATUS
Univerza v Mariboru	Javni
Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti	Javni
Academia (zasebna višja strokovna šola)	Zasebni
NEVLADNA ORGANIZACIJA	
Slovenska filantropija	
Zveza kulturnih društev Maribor	
Mladinski kulturni center Maribor	
Andragoški zavod Maribor	
Izseljensko društvo Slovenija v svetu	
Platforma SLOGA	
Društvo Odnos	
DRUGO (zasebna podjetja, ki delavce pošiljajo v tujino)	

Tabela 1 povzema pristojnosti javnih organov na lokalni in centralni ravni v Mariboru za najpomembnejša upravna vprašanja za mlade migrante.

TABELA 1. SEZNAM OBIČAJNIH UPRAVNIH VPRAŠANJ ZA MLADEGA IZSELJENCA/POVRATNEGA MIGRANTA

GLAVNE KATEGORIJE	KONKRETNA UPRAVNA VPRAŠANJA	PRISTOJNOSTI OBČINE (NAVEDITE ODDELEK)	PRISTOJNOSTI NA CENTRALNI RAVNI DRŽAVE (NAVEDITE INSTITUCIJO)	OPOMBE
URADNI OSEBNI DOKUMENTI	Pridobivanje ali podaljšanje osebne izkaznice, dovoljenja za bivanje, potrdila o prijavi		Upravna enota	Pod pristojnostjo državne vlade – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 do več občin.
	Pridobivanje ali podaljšanje vozniškega dovoljenja		Upravna enota	Pod pristojnostjo državne vlade – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 do več občin.
	Prijava spremembe prebivališča		Upravna enota	Pod pristojnostjo državne vlade – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 do več občin.
	Prijava spremembe zakonskega stanu		Upravna enota	Pod pristojnostjo državne vlade – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 do več občin.
	Prijava rojstva otroka		Upravna enota	Pod pristojnostjo državne vlade – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 do več občin.
	Prijava nakupa nepremičnine ali vozila		Upravna enota	Pod pristojnostjo državne vlade – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 do več občin.
DELO	Pridobitev delovnega dovoljenja		Upravna enota (z odobritvijo Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje)	Lokalna izpostava Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje soglaša, da za to delo ni na voljo nobenih lokalnih profilov.
	Ustanovitev podjetja		Slovenska poslovna točka (SPOT)	Lahko se opravi osebno (na regionalnih točkah SPOT) ali preko spleta.
	Prejemanje podpore pri iskanju dela		Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje	Pod pristojnostjo Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 ali več občin.

DAVKI	Pridobitev davčne številke		Finančna uprava Republike Slovenije	Lokalne izpostave pokrivajo območje več občin.
	Plačevanje dohodnine, prejemanje vračila davka		Finančna uprava Republike Slovenije	Lokalne izpostave pokrivajo območje več občin.
	Plačevanje lokalnih davkov (navedite, katere davke)	Občina: Pravice do uporabe zemljišča		Državna finančna uprava v skladu z občinskimi predpisi.
ZDRAVSTVENO VARSTVO IN SOCIALNI TRANSFERJI	Pridobitev zdravstvenega zavarovanja (ali dostop do javnih zdravstvenih storitev)		Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije	Lokalne izpostave pokrivajo območje več občin.
	Prejemanje denarne socialne pomoči (vseh vrst)		Centri za socialno delo	Pod pristojnostjo Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti – lokalne izpostave pokrivajo območje 1 ali več občin.
IZOBRAŽEVANJE	Vpis v vrtce	Občina		Občina (ali več občin z medsebojnim dogovorom) lahko ustanovi centre za predšolsko vzgojo (vrtce), ki ustrezajo potrebam njihovih prebivalcev.
	Vpis v osnovne šole	Občina		Občina (ali več občin z medsebojnim dogovorom) ustanovi osnovnošolske izobraževalne centre (osnovne šole) ali podeli koncesijo zasebni ustanovi, ki jih izvaja.
	Vpis v srednje šole	Mestna občina	Država	Srednje šole splošnega izobraževanja (Gimnazija) lahko ustanovi mestna občina (izmed 212 občin v Sloveniji jih 11 ima status mestne občine) ali država. Druge vrste srednješolskega izobraževanja (poklicne srednje šole z 2-, 3- in 4-letnim izobraževalnim programom) lahko ustanovi samo država.
	Vpis v poklicno usposabljanje	Občina	Država	Država lahko odpre srednje šole, ki omogočajo poklicno izobraževanje. Te šole tudi omogočajo usposabljanje ljudi za pridobitev določene strokovne usposobljenosti (tudi če se ne vpišejo v redni 2-, 3- ali 4-letni izobraževalni program).

				Državno ministrstvo lahko poklicni šoli dovoli, da omeji vpis na določeno število oseb – z merili za omejitev vpisa. Občine lahko zagotovijo subvencije kateri koli pravni osebi, ki nudi usposabljanje ali izobraževanje, vključno s pridobivanjem poklicnih kompetenc.
	Vpis na univerzo	Občina	Država	Vsaka fizična ali pravna oseba iz Slovenije ali tujine lahko ustanovi univerzo (ob upoštevanju zakonskih zahtev). Vpis je omejen na zahtevana merila (dokončana srednja izobrazba) ali v primeru, če so potrebne določene veščine, lahko univerza določi dodatna merila.
	Nostrifikacija (priznanje potrdila o izobraževanju, izdanega v drugi državi)		Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport	Vsaka univerza lahko prizna tuje potrdilo o izobraževanju, da ugotovi, ali kandidat izpolnjuje merila za vpis – vendar pa se to ne šteje kot uradno priznana izobrazba v Sloveniji. Le Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport lahko nostrificira tuje potrdilo o izobraževanju, tako da je v Sloveniji priznana tuja izobrazba.
	Učenje jezikov (subvencionirano)	Lahko določi svoj lastni program	Ministrstvo za notranje zadeve (uradni državni program)	Ministrstvo za notranje zadeve financira nacionalni program za tečaje slovenskega jezika za tujce, ki imajo pravico do brezplačnih jezikovnih tečajev (odvisno od kategorije, v katero spadajo – družinskih članov prebivalcev, tujcev s posebnim statusom, tujcev, oseb s priznano mednarodno zaščito …). Vsaka univerza je dolžna nuditi jezikovne tečaje v slovenskem jeziku za tuje študente ali slovenske študente brez slovenskega državljanstva (saj je slovenščina uradni jezik vseh univerz). Vsaka fizična ali pravna oseba lahko nudi jezikovne tečaje in vsaka občina ima možnost, da takemu subjektu zagotovi subvencije za izvajanje tečaja (ali katero koli drugo vrsto izobraževanja/usposabljanja).

Razumevanje mreže deležnikov, njihove pomembnosti, pomena, avtoritete, področja vpliva in komunikacijskih kanalov so bili bistveni pri odločitvi o vzpostavitvi točke VEM. Ker je **vsaka od institucij že imela urejen fizični prostor z osebjem, ki ima sredstva za obravnavanje konkretnih vprašanj v zvezi z informacijami in zagotavljanjem storitev migrantom, je predlog ustanovitve še ene službe bil zavrnjen kot nesmiseln,** razen če bi nova služba lahko prevzela tudi pristojnosti drugega – že obstoječega – ponudnika storitev, za kar bi bilo treba spremeniti nacionalno zakonodajo in dobro delujoč organ javne uprave.
Na podlagi teh pripravljalnih aktivnosti je **Mariborska razvojna agencija (s pomočjo pogodbeno najetega zunanjega strokovnjaka Zavoda Angita) vzpostavila spletni portal.**

Struktura je bila pripravljena na podlagi metodologije Virtualne identitete idealne stranke, ki jo je Zavod Angita posebej nadgradil za dano situacijo, kjer pa poudarek ni na predstavitvi institucij, temveč na informacijah, ki bi jih zamišljeni uporabnik iskal ob prihodu v novo mesto.

http://lifehackmaribor.si je bil vzpostavljen in preveden v **12 jezikov** – skupaj na voljo v 13 jezikih: slovenskem, angleškem, nemškem, bolgarskem, bosanskem, češkem, črnogorskem, hrvaškem, madžarskem, slovaškem, srbskem, ukrajinskem.

Portal sledi logiki iskanja informacij v treh klikih in je zato ustrezne teme razdelil na 12 modulov:

1. **Dokumenti** – pojasnjuje upravne postopke, ki jih je treba upoštevati pred ali med prihodom v Slovenijo/Maribor, in lokacije v mestu, kjer se rešujejo posamezna vprašanja;
2. **Zavarovanje** – pojasnjuje sistem zavarovanja, pogoje za vključitev v sistem in navaja lokacije ponudnikov storitev v mestu;
3. **Študij** – predstavitev institucij, ki ponujajo visokošolsko izobraževanje in drugo ustrezno podporo študentom v Mariboru, in navaja lokacije ponudnikov storitev v mestu;
4. **Bivanje** – pojasnjuje možnosti in izbire za najem ali nakup nepremičnin;
5. **Delo** – pojasnjuje možnosti dostopa na slovenski trg dela, status davčnega rezidenta in drugih pomembnih vprašanj ter navaja lokacije ponudnikov storitev v mestu;
6. **Otroci** – nudenje informacij o predšolski vzgoji, obveznem osnovnošolskem šolanju in srednješolskem izobraževanju ter navaja lokacije ponudnikov storitev v mestu;
7. **Pomoč** – nudenje informacij o socialni pomoči in varstvu družine ter navaja lokacije ponudnikov storitev v mestu;
8. **Zdravje** – ureja seznam nosilcev zdravstvenih in zobozdravstvenih dejavnosti, skrb za hišne ljubljenčke in predpise o cepljenju ter navaja lokacije ponudnikov storitev v mestu;

9. **Jezikovna podpora** – nudi informacije in navaja lokacije ponudnikov storitev v mestu;
10. **Integracija** – navaja lokacije in pogoje ponudnikov storitev v mestu;
11. **Prosti čas** – nudi splošne informacije o mestu in možnostih za prosti čas;
12. **Splošne informacije o mestu** – vključno z javnim prevozom in komunikacijo, podatki o mestu, koristne povezave …

Dodatna funkcija portala, ki je na voljo le v slovenskem jeziku, je namenjena **Slovencem, ki živijo (ali nameravajo živeti) v tujini,** in zagotavlja informacije o pokojninskem skladu, glasovalnih pravicah v tujini, obdavčenju in še več.

Razen zagotavljanja informacij v 13 jezikih tako za priseljence kot izseljence pa portal prav tako predstavlja tudi **vstopno točko za storitve »vse na enem mestu« za migrante,** saj zaposleni pri Mariborski razvojni agenciji prejemajo vprašanja in komentarje obiskovalcev spletnega portala. Zato osebje nudi dodatne razlage ali informacije, ki še niso vključene, s podporo vseh vključenih deležnikov – ali pa uporabnika napoti na pravo institucijo, ki mu zagotovi potrebne storitve.

Do konca februarja 2019 beležimo **940 enkratnih obiskovalcev in skupaj 1,789 obiskov,** pri čemer se je število obiskovalcev nenehno povečevalo (razen oktobra 2018).

Poleg tega je bilo s pomočjo **sistema ocenjevanja vsega skupaj zbranih 21 povratnih informacij.** Sistem ocenjevanja je beležil rezultat 4,5 zvezdice (od skupno 5 možnih).

Poleg tega je bilo na spletno mesto posredovanih 7 komentarjev/vprašanj. Vprašanja in komentarji so bili v različnih jezikih. Od tega je bilo na zadnja tri vprašanja, ki niso bila anonimna, tudi odgovorjeno.

Pričakovano je večina ogledov strani (87,33 %) izvirala iz Slovenije, vendar ni vedno jasno, ali so obiskovalci slovenski državljani ali so obiskovalci portala rojeni v tujini, pri čemer je Hrvaška ustvarila 9,55 % ogledov strani, vse druge države pa ustvarjajo manj kot 1 % (skupaj 38 držav, od koder izvirajo obiski). 10 držav, iz katerih je bilo največ ogledov, so Slovenija, Hrvaška, Kitajska, ZDA, Romunija, Madžarska, Srbija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina ter Kanada.

Število ogledov strani, ki izvira iz držav z največ obiski:

	2018						2019		
DRŽAVA \ MESEC	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	**SKUPAJ**
Slovenija	18.790	31.937	9620	2326	1104	274	346	327	**64.724**
Hrvaška		6967	17	11	6	11	33	12	**7057**
Kitajska				5	619	4	2	19	**649**
ZDA	40	71	60	100	65	95	74	87	**592**
Romunija			108	131		11	26	6	**282**
Madžarska	7	21	57	22	54	34	24		**219**
Srbija		5	74	11	24	21	39	37	**211**
Bolgarija				9		3	10	150	**172**
Bosna in Hercegovina			1		9	18	29	48	**105**
Kanada			103			1			**104**

Glavna prednost točke VEM je **močna mreža vpletenih deležnikov,** ki se vodijo na način, da organizirajo svoje nadaljnje vložke kot del svojih glavnih dejavnosti (ker njihova glavna dejavnost obravnava nekatera vprašanja, ki so povezana z migracijami), vendar pa migranti lahko najdejo svoje storitve preko skupne platforme nudenja spletnih storitev v okviru točke VEM (ali pa jih uslužbenec MRA napoti na ustreznega deležnika).

Na podlagi trenutnih izkušenj v okviru točke VEM bi bila koristna globlja zaveza določenih deležnikov, vendar pa je to omejeno z opisom njihovih dolžnosti, ki presegajo njihovo samostojno odločanje in bi jih na državni ravni morali odobriti pristojni državni organi (tj. ministrstva, centralni urad ...).

PRIPOROČILA

1. Da bi zagotovili dobro izmenjavo informacij med različnimi deležniki, bi bilo **treba organizirati letni dogodek za deležnike, ki bo obravnaval vprašanja vključevanja migrantov in mladih.** Organizacija dogodka je lahko jasna pobuda lokalne skupnosti za spremljanje in obvladovanje posledic migracij mladih, zato bi bilo idealno, da bi jo organizirala Mestna občina Maribor.
2. Smiselno bi tudi bilo, da **Mestna občina Maribor prevzame vzdrževanje spletnega informacijskega portala LifeHackMaribor** kot del občinskih storitev za ljudi, ki živijo v Mariboru ali se selijo v Maribor, skupaj z odgovorno osebo, ki bo zadolžena za medsektorsko podporo in zagotavljanje informacij o vprašanjih glede migracij in mladih.

04

» BOLJŠE SODELOVANJE MED POLITIČNIMI AKTERJI[51]

4.1. Načrti transnacionalnega sodelovanja med občinami[52]

Migracija mladih je po naravi transnacionalni pojav; vsak migrant odide iz lokalnega okolja in pride v lokalno okolje. **Boljše usklajevanje in sodelovanje med skupnostmi, ki migrante bodisi pošiljajo bodisi sprejemajo, je ključno** za učinkovito upravljanje vzrokov, procesov in učinkov migracij.

Načrti transnacionalnega sodelovanja v okviru projekta YOUMIG so bili namenjeni **preizkušanju možnosti za interakcijo med občinami, ki občutijo vplive migracije mladih.** Skupna metodologija za preizkušanja takšnih načrtov se je razvila in izvedla s pomočjo naslednjih glavnih ciljev:

- Za razumevanje medsebojnega lokalnega okolja: kam mladi migranti prispejo in od kod odhajajo
- Začeti sodelovanje na ustreznih področjih (npr. socialne storitve, izobraževanje, trg dela)
- Raziskati in preizkusiti rešitve v vsestransko korist.

Drugi praktični cilj pri spodbujanju sodelovanja med občinami je bil opazovanje dobrih praks za spopadanje z izzivi migracije mladih in oblikovanje praktičnega vodnika za druge lokalne skupnosti v Evropi s podobnimi migracijskimi profili in izzivi. Na lokalni ravni je bilo pridobljeno znanje predvideno kot osnova lokalne strategije za obvladovanje vplivov migracije mladih.

V drugi polovici leta 2017 je vsak lokalni partner projekta YOUMIG obiskal mesto v okviru programa na območju Podonavja, iz katerih/v katera se mladina preseljuje. Druga možnost je, da se izberejo partnerska mesta ali mesta, med katerimi obstajajo posebne vezi.

V drugi polovici leta 2018 je bil izveden dodaten krog študijskih obiskov v okviru partnerstva projekta YOUMIG. Cilj obiskov je bil oceniti pilotne ukrepe, ki so jih izvedli partnerji s podobnimi profili, in dodati vrsto možnosti za transnacionalno sodelovanje, ki zagotavljajo možnosti za izboljšanje lokalnih storitev na podlagi ocenjevalnega poročila.

V obeh primerih je bila pripravljena skupna metodologija za pripravo in izvedbo študijskih obiskov. Glavni namen je bil

---

51. 4. poglavje je povezano s programskim orodjem Data Toolkit preko ene strokovne študije. Priporočila nacionalnih politik (na podlagi glavnih ugotovitev delavnic za zastavljanje ciljev in delavnic za razvoj vizije) so dostopna v programskem orodju Data Toolkit v delu »YOUMIG – Glavni rezultati« preko gumba »Politike«.

52. Avtor podpoglavja: Vesselina DIMITROVA (Občina Burgas).

opremiti lokalne partnerje s praktičnim orodjem za izvedbo obiskov in zagotoviti splošne smernice za doseganje zaključkov z vidika projekta.

Pripravljalna faza prvega študijskega obiska je vključevala opredelitev mesta, ki ga je treba obiskati, v skladu z njegovim profilom, vzpostavljanjem stikov z ustreznimi organi in enotami, sodelovanje z lokalno diasporo in priprava obiska. Med obiski so **lokalni partnerji razpravljali o temah, povezanih z migracijami**, ki bi zagotavljale možnosti za izboljšave. Te so bile povzete v poročilih o izkušnjah na terenu, ki so se uporabila za oblikovanje priporočil za Pilotne dejavnosti projekta YOUMIG in točk »vse na enem mestu« ter druge lokalne dejavnosti, ki se ukvarjajo z izboljšanjem lokalnih storitev na področju migracij mladih in vključevanja migrantov.

Izkušnje **drugega kroga študijskih obiskov** med partnerji s podobnimi profili – in na podlagi vrste pilotnega ukrepa – so odprle možnost za zunanjo **poglobljeno oceno pilotnih storitev** in s tem priložnosti za njihovo izboljšanje. V ocenjevalnih poročilih, ki so jih sestavili partnerji, so bila podana priporočila za prenos najboljših praks.

Študijski obiski v okviru projekta YOUMIG so služili kot pomembni vložki za lokalne partnerje in so okrepili transnacionalne vezi lokalnih partnerjev, kar je vodilo k razpravi o več vprašanjih glede **lokalnega upravljanja, povezanega z migracijo mladih**, kot na primer:

- lokalne strategije za zbiranje koristnih podatkov o skupinah priseljencev, ki prihajajo v občine ali odhajajo iz občin, ter podatkovni viri za lokalni dostop in uporabo (registri lokalnih/državnih organov ali institucij, lokalne ali nacionalne ankete, raziskave),
- priporočila za najbolj uporabne vire podatkov, ki se uporabljajo za oblikovanje politike na področju migracij in mladine,
- podatki, povezani z migracijami pri sprejemanju političnih odločitev in njihov pomen za boljše upravljanje teh procesov,
- opredelitev pomanjkljivosti pri upravljanju in kako bi jih bilo treba obravnavati,
- nove prakse ali projekti, povezani z upravljanjem vpliva migracij, ki se izvajajo v zadnjih letih, in njihovi rezultati,
- inovativni ukrepi za upravljanje migracij za nadaljnje izvajanje,
- razpoložljive informacije o odnosu in potrebah mladih migrantov v zvezi z lokalno upravo (npr. glede njihovih upravnih obveznosti, zadovoljstvom ali konfliktom z institucionalnimi organi, povezanimi z migracijami, ter glavnimi trendi in vprašanji, povezanimi z migracijami mladih, načrti za prihodnost in motivacije migrantov itd.),
- priporočila za izboljšanje procesa upravljanja vplivov migracije ali postopka prijave,
- priporočila za možnosti sodelovanja z lokalnim organom oblasti ali referatom za tujce iz države pošiljateljice/prejemnice.

4.2. Načrti transnacionalnega sodelovanja med lokalnimi oblastmi: študijski obiski med Mariborom in podobnimi mesti[53]

Mariborska razvojna agencija je izbrala Radgono (AT) za prvi študijski obisk, saj je to obmejno mesto, ki privablja slovensko mladino v avstrijski izobraževalni sistem.

Med študijskim obiskom so gostujoče organizacije: Lehrlingshaus, Bundes – Oberstufenrealgymnasium Bad Radkersburg (BORG) in Pavlova hiša zagotovile vpogled v mnoga vprašanja, ki so zanimiva za občino Maribor, predvsem o Slovencih, ki so se pred kratkim preselili ali se dnevno vozijo v Avstrijo zaradi izobraževanja oziroma na delo.

Ker je občina pristojna za upravljanje in financiranje na področju izobraževanja (predšolsko, osnovnošolsko, srednješolsko in poklicno izobraževanje, kot tudi vključevanje v dijaške domove), je bilo pomembno razumeti, kako in zakaj je slovenska mladina vključena v avstrijski šolski sistem. BORG, na primer, aktivno promovira svoje šolske programe in privabi med 20 in 25 % svojih dijakov s slovenske strani meje. Večinoma mladi manj skrbijo za bodočo zaposlitev in si želijo predvsem pridobiti življenjske izkušnje, pridobivanje srednješolskega izobraževanja v tujini pa vidijo kot veliko priložnost. Vendar pa BORG priznava, da kakovost slovenskega šolskega sistema ne zaostaja za avstrijskim sistemom, zato je bil potencialni razlog (s takšnim mnenjem so se strinjali tudi v Lehrlingshausu), da vključitev v avstrijski izobraževalni sistem dijakom omogoča boljši dostop na avstrijski trg dela.

Pavlova hiša je zagotovila dodatne informacije o Slovencih na avstrijskem Štajerskem. **Tam je vedno večja skupnost Slovencev, ki se je v Avstrijo preselila v zadnjih letih, večinoma po osi Maribor, Lipnica, Gradec.** Slovenci so samo-organizirani v skupinah na družbenih omrežjih: Slovenci v Avstriji, Slovenci v Gradcu in Slovenci, ki delajo v Avstriji. Obstaja velika razlika v ciljnem občinstvu med skupinami Slovencev, ki živijo ali delajo v Gradcu, saj so slednji dnevni migranti, ki se v glavnem ukvarjajo z možnostmi dnevnega prevoza, nasveti za zmanjšanje obdavčitve v Sloveniji in morebitnimi zaposlitvami; po drugi strani pa Slovenci, ki že prebivajo v Gradcu, iščejo priložnosti nastanitve, socializacijo, podporne storitve in podobno.

Študijski obisk v Radgoni je prispeval k ustanovitvi CWMB YOUMIG, ki je obravnaval položaj brezposelnosti mladih. Kot je bilo ugotovljeno med študijskim obiskom, obstajajo jasne težnje za vključitev Slovencev, ki živijo blizu avstrijske meje, na avstrijski trg dela. Trend se začne že med izobraževalnim procesom, zato je ciljno usmerjanje

53. Avtorji: mag. Borut JURIŠIĆ, dr. Amna POTOČNIK, Sabina ŠNEIDER (Mariborska razvojna agencija).

na lokalno mladino, ki so potencialni izseljenci, pomembni dejavnik delovanja CWMB YOUMIG. Le-ta ima dvojno funkcijo nudenja storitev mladim migrantom, ki so prispeli v Maribor, in zmanjšati potencialno izseljevanje mladih (ali spremljanje članov, ki so postali izseljenci) iz Maribora.

V okviru pilotne aktivnosti je Mariborska razvojna agencija gostila občino Kanjiža in izvedla strokovno oceno študijskega obiska v občini Gradec, pri čemer sta obe občini projektna partnerja v projektu YOUMIG.

Povratne informacije strokovnih ocenjevalcev iz Kanjiže so bile zelo spodbudne. Dobili so vpogled v mehanizme, ki so se uporabljali za vzdrževanje podporne skupnosti, ki jo je ustanovila MRA, v katero je vključen tudi CWMB YOUMIG. Za pilotni projekt so partnerji iz Kanjiže ugotovili, da je v skladu s priporočili lokalnih analiz. CWMB YOUMIG nudi podporo v obliki sodelavnega prostora in znanja, ki mladim omogoča večjo konkurenčnost na trgu delovne sile ali za zagon lastnega podjetja. Lokalni pilotni projekt je bil ocenjen kot praksa, ki se lahko prenese v vsako okolje – v naseljih, ki se borijo s priseljevanjem ali izseljevanjem. Sodelovanje v priseljeniškem naselju lahko pomaga novim migrantom, da se nastanijo v spodbudnem okolju, ki jim pomaga, da se poklicno razvijajo, spoznavajo kulturo, urijo jezik itd. V naseljih, kjer se srečujejo z vprašanjem izseljevanja, lahko ti prostori postanejo kraji, ki pomagajo potencialnim migrantom pri razvijanju njihovih spretnosti in poslovnih idej, vzpostavljanju uspešnega podjetja ter s tem prispevajo k lokalnemu gospodarstvu in blaginji. Slednje so partnerji prepoznali kot primer dobre prakse, ki bi se lahko uvedla v Kanjiži, kar predstavlja možnost za prihodnje sodelovanje med občinami. Pozitivne povratne informacije iz Kanjiže in njihova želja po prenosu opaženih dobrih praks je bila potrditev, da je podporno okolje v Mariboru primerno in ga je treba nadaljevati.

Po drugi strani pa je obravnavani primer mesta Gradec zagotovil zelo dober vpogled v procese, potrebne za vzpostavitev podporne strukture za vključevanje priseljencev (prve ali druge generacije). Ker se pilotni projekt v Gradcu ukvarja z **izobraževalnim in kariernim svetovanjem,** ki se med Slovenijo in Avstrijo razlikuje, obstajajo razlike, ki jih ni mogoče enostavno prilagoditi. Vendar pa je ocenjevanje sposobnosti in usposobljenosti mladih, da se lahko zagotovi karierno svetovanje, zelo dobro prenosljivo. Ker svetovanje samo po sebi ni dovolj, je treba vzpostaviti celoten sistem podpore in delovanja, da bodo takšne pilotne dejavnosti prinesle rezultate. V ta namen je za uspešnost pilotne dejavnosti potrebna močna mreža med ustreznimi deležniki ter ustaljena praksa nevladnih organizacij, da sodelujejo med seboj in z mestnimi/regionalnimi organi oblasti.

Zelo dragocena je izkušnja vzpostavitve **mreže**, ki je na začetku majhna, a omogoča njeno rast, pri čemer nenehno sprejema načrte v skladu s procesom razvoja. Preveč ambiciozni cilji in projekti se nagibajo k temu, da niso trajnostni, tudi če so doseženi rezultati, medtem ko imajo skromno zastavljeni cilji večji dolgoročni potencial za ustvarjanje vpliva.

Lokalni pilotni projekt Gradec je nekaj, kar je možno ponoviti v vsakem okolju, čeprav za lokalno specifične ciljne skupine. Dejavnosti, ki predstavljajo različne tehnične poklice in zagotavljajo tehnične spretnosti mladim, ne glede na njihov spol ali ozadje, so odlična orodja za podporo lokalnemu okolju, povečanju zaposljivosti posameznikov in krepitvi usposobljenosti mladih, kar bi bilo pomembno v vsakem okolju (preprečevanje tokov odseljevanja v skupnostih pošiljateljicah, boljše vključevanje v skupnosti prejemnice itd.).

PRIPOROČILA

Mestna občina Maribor naj z analizo pridobljenih izkušenj pripravi strategijo vključevanja ranljivih skupin v družbo. Strategija bi morala, med drugim, ciljati na podkategorije migrantov in mladih ter obravnavati vprašanja na medsektorski način. Izvajanje strategije naj vključuje:

- Boljše usklajevanje izobraževalnega sistema s povpraševanjem na trgu dela. To je mogoče doseči tako, da se **mladim zagotovi kakovostno karierno svetovanje** (bodisi lokalni mladini, ki ima potencial za izseljevanje, ali priseljenski mladini). Boljše usposabljanje mladih, za katero je **CWMB YOUMIG** dobro zamišljena platforma, ki jo je treba še naprej razvijati, da bi postala prepoznavna med mlajšo ciljno skupino, in posledično **povečati njegovo prostorsko zmogljivost za sprejemanje večjih skupin uporabnikov.**
- **Spodbujanje stikov med občinami** za doseganje izmenjave izkušenj in znanja ter prenos prepoznanih dobrih praks v lokalno okolje.

4.3. Načrti sodelovanja pri upravljanju na več ravneh in priporočila glede politike[54]

Upravljanje na več ravneh (MLG), kot opredeljeno s strani Odbora regij Evropske unije[55], **označuje usklajeno ukrepanje EU, njenih držav članic ter lokalnih in podnacionalnih ravni upravljanja,** ki temeljijo na partnerstvu, ter ima za posledico operativno in institucionalno sodelovanje v vseh fazah politike, od priprave do izvajanja politik. Ti ukrepi zahtevajo usklajevanje in porazdelitev pristojnosti z nacionalnih na podnacionalne ravni, pri čemer je velik pomen namenjen transnacionalni ravni EU, zlasti glede na vedno večji pomen MLG v politiki migracij in vključevanja. Zato se MLG nanaša na razpršenost centralne vladne oblasti tako vertikalno na akterje, ki so na različnih teritorialnih in upravnih ravneh, kot horizontalno na akterje in domene na isti ravni upravljanja.

Regionalne in lokalne pristojnosti na področju migracijskih politik nimajo širokega razpona. Kljub temu **pa je za lokalne oblasti obvezno, da zagotavljajo določene javne storitve za migrante.** Zato je sodelovanje MLG osnovna potreba lokalne uprave, občine pa je treba obravnavati kot partnerje v političnih dialogih na nacionalni ravni o ciljih in kazalnikih migracije in vključevanja.

Izziv je razviti in izvajati skladne in usklajene politike na različnih področjih politik in na več ravneh upravljanja na področju migracij. Politike se pogosto izvajajo na neusklajen način, kar povzroča nedoslednosti v politikah, ki se izvajajo na različnih ravneh upravljanja. Zato je pomembno razviti strategije in politike, ki spodbujajo sodelovanje med različnimi deležniki in ravnmi uprave, pa tudi učinkovito usklajevanje med nacionalnimi in podnacionalnimi upravami, lokalnimi organi, sektorji civilne družbe in drugimi ustreznimi deležniki.

Z vzpostavitvijo načrtov sodelovanja pri upravljanju na več ravneh je bil **projekt YOUMIG namenjen olajšanju sodelovanja med različnimi ravnmi upravljanja,** obenem pa zagotoviti preskusno podlago za mehanizme izmenjave znanja. Rezultati aktivnosti so predstavili modalitete sodelovanja med nacionalnimi upravnimi organi, statističnimi uradi, raziskovalnimi ustanovami in lokalnimi občinami. Namen projekta je bil boljše merjenje, vrednotenje in upravljanje migracij mladih v smislu njenih vzrokov, procesov in vplivov, kar je privedlo do boljšega sodelovanja pri MLG.

54. Avtor podpoglavja: Jelena PREDOJEVIĆ-DESPIĆ (Inštitut za družbene vede, Srbija).

55. Leta 2009 je Odbor regij lansiral belo knjigo o upravljanju na več ravneh, ki ji je leta 2012 sledila Listina o upravljanju na več ravneh, ki določa dejstvo delitve pristojnosti in odgovornosti med različnimi ravnmi upravljanja v Evropski uniji, kar lahko pripelje do večje ekonomske, socialne in teritorialne kohezije v Evropi, če sodelujejo v partnerstvu. Pregled začetka znanstvene razprave je podan s strani i. e. BACHE, I.: Upravljanje na več ravneh in regionalna politika Evropske unije, v: BACHE, I., FLINDERS, M. (2004) Multi-level governance. Oxford University Press, New York, ZDA, str. 165–178.

SLIKA 9. SODELOVANJE PRI UPRAVLJANJU NA VEČ RAVNEH ZA UPRAVLJANJE MIGRACIJ MLADIH

Namen projekta je bil preseči določene izzive (opredeljene z delom v »DP 4.2. Niz novih ali izboljšanih kazalnikov« in »DP 5.2 »vse na enem mestu«) s pomočjo vzpostavitve kanalov institucionalnega sodelovanja na različnih ravneh upravljanja.

Načrt MLG v okviru projekta YOUMIG opredeljuje **procese sodelovanja in upravljanja** s pomočjo naslednjih korakov:

- opredelitev najbolj izvedljive rešitve za vprašanje glede indikatorja/politike;
- razvoj strategije za vključevanje deležnikov;
- opredelitev ključnih deležnikov;
- opredelitev odgovornosti in postopek odločanja.

Priporočila politike na nacionalni ravni so bila namenjena izboljšanju institucionalnih zmogljivosti vseh udeleženih akterjev, kot tudi spodbujanju nadnacionalnega sodelovanja.
Da bi zagotovili okvir za izvajanje projekta, sta bili organizirani dve vrsti delavnic na nacionalni ravni v vsaki sodelujoči državi, ki so se jih udeležili partnerji projekta YOUMIG iz iste države, kot tudi ustrezni nacionalni deležniki, ki so – glede na njihovo znanje in izkušnje – prispevali k

pripravi obravnavanih vprašanj. **Delavnica za zastavljanje ciljev (ASW)** je bila namenjena kartiranju obstoječega znanja in sposobnosti, vrednotenju trenutnih praks sodelovanja in opredelitvi potreb po in možnosti za izboljšano sodelovanje pri upravljanju na več ravneh za izbrane kazalnike (centralne in lokalne) ter določila primere politike. ASW je ponazorila, kako vzpostaviti kanale sodelovanja med zadevnimi institucijami. Nato je **delavnica za razvoj vizije (VDW)** pripomogla k razpravi in dokončanju priporočil glede politike na nacionalni ravni, pri čemer se je poleg izkušenj pri sodelovanju med izvajanjem projekta opirala na rezultate ASW. Vključeni sta bili dve področji intervencije: ukrepi, usmerjeni v izboljšanje razpoložljivosti in kakovosti kazalnikov, pa tudi tisti, ki so namenjeni spopadanju z izzivi politike na področju migracij mladih na različnih ravneh upravljanja.

Glede koristi te projektne dejavnosti je pomembno poudariti, da sodelovanje v konstruktivnem dialogu med strokovnjaki ter nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi deležniki pri ASW in VDW v okviru projekta YOUMIG predstavlja pomemben korak naprej pri razvoju konstruktivnega političnega odziva na izzive migracij mladih.

Predlagani primeri sodelovanja pri MLG, ki so bili razviti v okviru tematskih dejavnosti projekta YOUMIG (in na voljo v nacionalnih priporočilih), vsebujejo številne koristi, ki jih lahko razdelimo v skupine.

Večja učinkovitost v zvezi z izboljšanjem institucionalnega okvira in natančnejšo opredelitvijo vlog in razmerij v procesu odločanja – na splošno, vse partnerske države v okviru projekta YOUMIG so v okviru načrtov za sodelovanje pri MLG podale koristne predloge za morebitno sodelovanje. Ti vključujejo oblikovanje priporočil za izboljšanje institucionalnega okvira za lažje upravljanje migracij mladih na različnih ravneh upravljanja. Prav tako je bil podan poudarek glede izboljšanja transnacionalnega sodelovanja z dvostranskim ali večstranskim sodelovanjem med državami v zvezi z zbiranjem podatkov. Kot je navedeno v avstrijskem poročilu, je treba sodelovanje izvajati dolgoročno in s političnim mandatom za učinkovito delovanje. Bolgarski primer priporoča ustanovitev medresorske delovne skupine, ki bi preučila zakonodajo in razpoložljive regulativne dokumente. Poleg tega bi predlagala ustrezne spremembe zakonodaje, da bi omogočila pripravo ustreznih informacij o migraciji mladih.

Izboljšana usklajenost med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi načrti – slovensko poročilo predlaga, da bi si različne ravni upravljanja delile odgovornost pri zagotavljanju storitev, povezanih z migranti, in zatrjuje, da je taka določba strateškega pomena, ki sega preko občinskih meja. Poročilo Romunije navaja dve vzporedni politični strategiji, povezani z razvojem večjezične lokalne uprave, ki bi lahko predstavljala korak naprej v zvezi z možnostjo povratne migracije. Priporočila Srbije vključujejo institucionalizacijo anket manjšega obsega projekta YOUMIG na ravni občine. Ta ukrep bi zagotovil bistvene podatke, ki strateško obravnavajo vprašanja migracij mladih in njihovo upravljanje. Poleg tega bi ustvarila priložnosti za razvoj lokalnih strateških dokumentov v skladu s sprejetimi nacionalnimi strategijami.

Vzpostavitev jasne in dosledne vizije razvoja, strateških potreb in ciljev ter razvijanje ugodnejših finančnih modelov – poročilo Slovenije predlaga vzpostavitev zanesljive statistike povratne migracije kot osnove razvojnih strategij, od nacionalne do lokalne ravni, z vzpostavitvijo zapletene, vendar funkcionalne strukture upravljanja od zgoraj navzdol za odkrivanje neprijavljenih izseljencev. Bolgarsko poročilo razlikuje med različnimi migracijskimi politikami centraliziranih državnih uprav, ki imajo pogosto omejene zmogljivosti za prožno odzivanje na lokalna vprašanja, in tistimi od občinskih vlad, ki so pristojne za oblikovanje in uvedbo lastnih politik, vendar pa jim pogosto primanjkuje finančnih sredstev. Pride lahko do situacije, v kateri se vprašanja glede migracij mladih zapletejo v birokratske postopke in jih vključene institucije zavržejo. Zato je priporočljivo, da centralne vlade prednostno obravnavajo migracijo mladih v svojih političnih programih z izdelavo nacionalnih strategij na tem področju in povabijo regionalne in občinske organe, naj te politike vključijo v svoje lokalne razvojne strategije.

Učinkovitejša komunikacija in usklajevanje med pristojnimi službami; sodelovanje in izmenjava znanja med strokovnjaki na različnih državnih ravneh, s poudarkom na izgradnji zmogljivosti lokalnega upravljanja – predlog Slovaške »Obveščanje državljanov in institucij o storitvah VEM« izkazuje, da lahko le dobro uveljavljeno sodelovanje pri MLG in dolgoročna usklajena prizadevanja dosežejo koncentracijo virov, potrebnih za izgradnjo prepoznavne storitve VEM. Priporočila Avstrije navajajo, da lahko sodelovanje pri MLG izboljša medinstitucionalno sodelovanje in izmenjavo, ki je bistveno za izboljšavo trenutnih podatkov. Čeprav ima Avstrija dobro organizirane statistične urade na regionalni in lokalni ravni, drugi mestni oddelki niso vedno dobro obveščeni o razpoložljivih podatkih. Poudarek je na spodbujanju strokovnega in tematskega sodelovanja kot sredstva za povečanje ravni sodelovanja pri statističnih uradih in raziskovalnih institucijah, kot tudi med političnimi deležniki za izboljšanje kakovosti zbiranja podatkov.

Vzpostavitev orodij, ki omogočajo boljše razumevanje migracijskih vprašanj, ter stalno spremljanje in naknadno vrednotenje doseženih rezultatov – Madžarska, kot enega izmed več predlogov, povezanih z izboljšanjem statistične natančnosti, predlaga oblikovanje integrirane statistične podatkovne baze, ki lahko uporablja tako primarne kot sekundarne vire, kjer bodo determinante prebivalstva razpoložljive pri vzdolžnem pristopu. Za dosego tega cilja je potrebno dolgoročno sodelovanje različnih institucij, še posebej na nacionalni ravni. Za

izboljšanje zbiranja podatkov o migracijskih tokovih, še posebej povratne migracije, Romunija priporoča, da različne institucije na nacionalni ravni redno izvajajo popise prebivalstva na mikro ravni. Nemoteno sodelovanje med nacionalnimi institucijami bi znatno prispevalo k zagotavljanju decentraliziranih podatkov za občine, ki jih zanimajo kakovostni podatki. V srbskem poročilu so predlagane izboljšave kakovosti obstoječih baz podatkov in vzpostavitev novih, kot je programsko orodje Data Toolkit v okviru projekta YOUMIG, zlasti v povezavi z usklajevalno vlogo, ki jo je igrala v statističnem sistemu Statističnega urada Republike Srbije.

4.4. Politična priporočila za sodelovanje na več ravneh v Sloveniji, povezana z merjenjem in upravljanjem migracije mladih[56]

Ker Statistični urad Republike Slovenije (SURS) zbira in zagotavlja kakovostne registrske podatke, ni bilo veliko možnosti za predloge za izboljšanje kazalnikov, ki opisujejo položaj migrantov. Prizadevanja so bila osredotočena na naslednja **kazalnika: 1) število prijavljenih povratnih migrantov ter 2) izobrazba in poklic priseljencev.**

Statistično so **povratni migranti** v Sloveniji opredeljeni kot osebe, rojene v Sloveniji (Slovenija je njihova prva država prebivanja), ki so se iz tujine preselile nazaj v Slovenijo. Kazalnik je zdaj na voljo za vse ravni (nacionalna, regionalna in lokalna), a le za osebe, ki so se preselile iz Slovenije 1. januarja 2011 ali kasneje. Informacije o povratnih migrantih se bodo tako nenehno izboljševale, dokler ne bodo dokončno (v približno petih do šestih desetletjih) zajemale skoraj vseh povratnih migrantov. Centralni register prebivalstva omogoča prepoznavanje povratnih migrantov tudi med prebivalci, rojenimi v tujini, ki so se 1. januarja 2011 ali kasneje izselili iz Slovenije. To pomeni, da uradna definicija povratnih migrantov ne predstavlja nikakršne ovire za pridobitev popolnih podatkov o povratni migraciji.

Ker je kazalnik za povratne migracije pomemben za vse ravni oblasti tako držav pošiljateljic kot držav prejemnic, si je smiselno prizadevati za doseganje čim bolj popolnih podatkov.

Ugotovljeno je, da je velik izziv organiziranje in usklajevanje ukrepov, ki jih izvajajo ustrezni deležniki na različnih ravneh upravljanja, **da bi spodbudili izseljence, da odjavijo svoje prebivališče,** in identificirali tiste, ki tega ne storijo. Posredni znaki, da osebe ne živijo več v Mariboru/Sloveniji, so lahko: ponavljajoče se nedostavljene uradne pošiljke (na uradni naslov v Mariboru ali drugje v Sloveniji); prejemanje slovenskih pokojnin ali drugih socialnih prejemkov v drugi državi; podatek, da prebivalci nimajo socialnega ali katerega koli drugega zavarovanja; nekoriščenje zdravstvenih in izobraževalnih storitev v Sloveniji s strani posameznikov in njihovih družinskih članov, od katerih se pričakuje, da jih bodo koristili; osebe nimajo nobenega prijavljenega dohodka.

Na delavnici za zastavljanje ciljev so bile predlagane možne rešitve za preprečevanje in odkrivanje n izseljevanja, ki so podobne predlaganim dejavnostim na lokalni in nacionalni ravni za odkrivanje neprijavljenih izseljencev iz Maribora v druge države.

56. Avtorji podpoglavja: mag. Borut JURIŠIĆ, dr. Amna POTOČNIK, Sabina ŠNEIDER (Mariborska razvojna agencija); dr. Nada STROPNIK in dr. Nataša Kump (Inštitut za ekonomska raziskovanja).

PRIPOROČILA

Deležniki na različnih ravneh upravljanja bi si morali dodatno prizadevati in uskladiti svoje ukrepe, da bi spodbudili izseljence, da odjavijo svoje prebivališče v Sloveniji, in identificirali tiste, ki tega ne počnejo. Za namene identifikacije neodjavljenih izseljencev iz Maribora v druge države bi morala Upravna enota Maribor skleniti sporazume z ustreznimi podjetji/ministrstvi/institucijami, kot so: Pošta Slovenije (v zvezi s ponavljajočim se nedostavljanjem uradne pošte), Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (glede slovenskih pokojnin ali drugih socialnih prejemkov, ki se izplačujejo v drugo državo), Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Nacionalni inštitut za javno zdravje (v zvezi z neobstojem kritja zdravstvenega zavarovanja in nekoriščenjem zdravstvenih storitev), Ministrstvo za šolstvo in šport (v zvezi z neuporabo izobraževalnih storitev v Sloveniji s strani posameznikov in njihovih družinskih članov, za katere se pričakuje, da jih bodo uporabljali), Finančni urad Maribor (glede prijavljenih dohodkov) in Statistični urad Republike Slovenije (glede ustreznih statističnih podatkov in kazalnikov). Upravna enota Maribor (kot tudi druge upravne enote v Sloveniji) bi nato v register prebivalstva uvedle potrebne spremembe statusa. Ker so upravne enote v Sloveniji izpostave nacionalne vlade na ravni občin, bi morala pobuda priti s strani Ministrstva za javno upravo (kot glavnega deležnika na področju upravnih enot).

Proces v okviru projekta YOUMIG za izboljšanje razpoložljivosti in kakovosti kazalnikov je pokazal, da so podatki o poklicu zaposlenih priseljencev nezanesljivi. Ne samo, da bi Slovenija lahko izkusila neopaženo bistveno izgubo človeškega kapitala; država tudi ne razpolaga z zanesljivimi podatki za oceno možne pridobitve človeškega kapitala. Zato bi moral biti cilj izboljšanje podatkov o poklicih in izobrazbi priseljencev. Podatki o poklicu zaposlenih priseljencev v Sloveniji so nezanesljivi, ker te **podatke posredujejo delodajalci Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije in Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje brez kakršnega koli materialnega dokaza.** Prav tako delodajalci teh informacij ne posodabljajo v primeru sprememb, zaradi česar je zanesljivost še manjša, saj zaposleni lahko spremenijo poklic med zaposlitvijo pri istem delodajalcu, če zaposlitev traja daljše obdobje. Iskanje ukrepov, ki bi zavezali delodajalce, da bi posodabljali informacije o poklicu, je bil opredeljen kot izziv.

Prosilci, ki so ekonomski ali politični migranti, pogosto ne navedejo svoje prave stopnje izobrazbe, da bi izpolnili (običajno nizke) pogoje za opravljanje, , saj bi bili lahko ob navajanju resnične izobrazbe preveč kvalificirani in verjetno dela ne bi dobili. Dodatna težava je, da stopnja izobrazbe priseljencev, ki zaposleni ali vključeni v proces izobraževanja, ni nikjer registrirana.

V mnogih primerih so dolgotrajni postopki priznavanja izobrazbe, manjkajoči uradni dokumenti in s tem povezani visoki stroški razlog, da je registrirana dosežena stopnja izobrazbe migrantov nižja od dejansko pridobljene. Le če so migranti vključeni v proces izobraževanja ali so končali izobraževanje v Sloveniji, se njihova stopnja izobrazbe posodablja na letni ravni.

Informacije o izobraževanju so vključene v Centralni register prebivalstva, a se ne zbirajo več po tem, ko oseba prijavi prebivališče v Sloveniji, saj se na ne zahteva noben dokaz (podajanje informacij je subjektivno).

Ideje o zbiranju informacij o izobraževanju (in poklicih) priseljencev s pomočjo anket strokovnjaki na delavnici za razvoj vizije **niso podprli.**

PRIPOROČILA

Treba je razmisliti o rednem posodabljanju informacij o doseženi izobrazbi in poklicih, ki jih opravljajo zaposleni. Pobuda bi morala priti od ministrstva, pristojnega za delo oziroma izobraževanje, ali od katere zainteresirane institucije na nacionalni ravni (ne nujno Statističnega urada Republike Slovenije).

Lokalne skupnosti (občine) lahko ustanovijo urade in vzpostavijo **medsektorsko sodelovanje** med že obstoječimi uradi. Zato je v njihovi pristojnosti, da del sredstev namenijo za reševanje vprašanj vključevanja in migracije mladih. Trenutno se Mestna občina Maribor že spopada s primanjkljajem v vrednosti 30 milijonov EUR (zakonsko predpisane naloge, ki jih je država prenesla na občine, v Mariboru znašajo približno 80 milijonov EUR, vendar pa državno financiranje, ki jim je namenjeno, znaša le okoli 50 milijonov EUR). Zato **je malo verjetno, da bi MOM zagotovil dodatne nove storitve.** Čeprav bi lahko Ministrstvo za javno upravo zakonsko zavezalo občine (ali mestne občine), da opravljajo storitve v zvezi z migranti, zaradi pojasnjenega finančnega bremena takšno priporočilo ne bi imelo smisla.

Ker je ta naloga strateškega pomena, tudi na območju zunaj občinskih meja, bi bilo smiselno, da bi se za reševanje teh vprašanj vzpostavila tudi večobčinska struktura. Za ta namen pa bi taka medsektorska struktura potrebovala tako financiranje kot neposreden dostop do podatkov (ne le za pridobljene in redno objavljene podatke) v zvezi z migracijami. Ker to vključuje podatke iz različnih podatkovnih nizov (od Finančne uprave, Zdravstvenega zavarovanja, Statističnega urada itd.), bi moral organ imeti podpisan protokol za izmenjavo podatkov z vsemi javnimi subjekti, ki zbirajo podatke, pomembne na temo migracij in mladih.

PRIPOROČILA

Priporočilo je, da Ministrstvo za javne zadeve vzpostavi novo medsektorsko službo, ki bo zajemala posamezne občine ali več občin, ki so pristojne za pripravo in spremljanje (več) občinskih strategij za vključevanje ranljivih ciljnih skupin (vključno z migranti in mladino) v lokalno(e) skupnost(i). V ta namen bi morala novoustanovljena služba imeti dostop do podatkov različnih javnih subjektov, ki zbirajo podatke za območje njihove pokritosti (na primer Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije in podobno), da bi razpolagali z najnovejšimi podatki za namene analiziranja, pripravljanja, spremljanja in nadgradnje predlaganih strategij.

Tehnične smernice za uporabo programskega orodja Data Toolkit[57]

Data Toolkit je uporabniku prijazna programska oprema, ki rezultate projekta YOUMIG predstavlja kot pristop »vse v enem mestu«. Vsi podatki in analize o občinah, vključenih v projekt, so na voljo v digitalni obliki v programskem orodju Data Toolkit, katerega glavni cilj je podpirati lokalne oblasti pri oblikovanju lokalnih baz podatkov na podlagi kazalnikov, ki jih je razvil projekt.

Programsko orodje Data Toolkit omogoča občinam samostojno merjenje in sledenje lokalnih procesov tudi po zaključku projekta YOUMIG. Izrednega pomena je tudi boljša uporaba podatkov o migracijah pri strateškem načrtovanju in odločanju na sorodnih področjih politike. Zato mora biti merjenje migracije mladih in njenih vplivov na lokalni razvoj prednostna naloga vsake občine, ki jo le-ta prizadene.

Glavne ideje za zasnovo programskega orodja Data Toolkit so:

- Predstavniki lokalnih skupnosti bi morali imeti možnost, da sami sledijo lokalnim družbenim procesom na platformi, ki je jasna in preprosta za uporabo
- Treba je zagotoviti visokokakovosten, celovit in strateško uporaben podatkovni niz o migraciji (mladih), treba pa je zagotoviti tudi njen socialno-ekonomski kontekst
- Podatki morajo biti na voljo za vizualizacije in pomagati pri odločanju
- Lokalni predstavniki in organi odločanja bi morali imeti možnost podaljšanja časovnih vrst v prihodnosti z dodajanjem lastnih podatkov, da bi lahko dolgoročno opazovali in analizirali podatke
- Vsebovati bi morale nekatere osnovne referenčne vrednosti, ki omogočajo primerjavo ravni in trendov analiziranih kazalnikov, in poudariti, kdaj trend postane »negativen«
- Biti mora dopolnilna in funkcionalna digitalna priloga za lokalne strategije (in obratno) v obliki »vse v enem«
- Prilagojena mora biti za vsako občino (državo) projektnega partnerja, vendar pa mora vsebovati tudi primerjalne podatkovne nize po državah, ki bodo na voljo vsem uporabnikom.

57. Avtorji podpoglavja: Branislav ŠPROCHA in Boris VAŇO (Inštitut za informatiko in statistiko, Slovaška).

SLIKA 10. PROGRAMSKA OPREMA DATA TOOLKIT V OKVIRU PROGRAMA YOUMIG

Programska oprema je bila ustvarjena kot aplikacija VBA (Visual Basic for Applications), ki se izvaja v Microsoft Excelu, kot tudi v Linux in Open Source programski opremi. Programsko orodje Data Toolkit je pripona k datotekam formata *pdf in *xlsx. Vse datoteke v orodju Data Toolkit so poimenovane analogno. Shranjene so v strukturi map. Vsebino map lahko urejajo uporabniki; vendar pa imen in strukture map ni mogoče spreminjati.
V zvezi z vsebino je Data Toolkit razdeljen na dva glavna dela: informacije o projektu YOUMIG ter informacije in podatke o občinah, ki so vključene v projekt.

Predstavitveni del projekta se začne s splošnimi informacijami, kot so ozadje in cilji; nato se predstavi struktura projekta in glavni rezultati. Ti so naslednji:

- konceptualni okvir za študij migracij mladih v Podonavju,
- lokalne analize stanja, ki zagotavljajo pregled trendov migracij mladih in povezanih družbenih pojavov za vsakega lokalnega partnerja,
- zbirka evropskih in globalnih dobrih praks pomembnih storitev in ukrepov, povezanih z migracijo mladih,
- ocenjevalno poročilo kazalnikov migracij mladih,

- pilotne dejavnosti, ki temeljijo na obstoječih dobrih praksah, preizkušajo inovativne rešitve za upravljanje procesov in vplivov migracije mladih,
- politike in strategije, usmerjene v ukrepe, ki temeljijo na dokazih lokalne politike mladih, upravljanja na več ravneh in programov transnacionalnega sodelovanja.

Vse informacije in podatki o občinah, ki so predstavljene v orodju Data Toolkit, izvirajo iz rezultatov projekta. Na podlagi teh podatkov je predstavljena celovita slika migracij mladih (vključno s kazalniki, napovedmi in analizo stanja) za vsako občino. Geografski, socialni in gospodarski podatki so bili vključeni, da bi na splošno opredelili občine, vključno z BDP na prebivalca in stopnjami inflacije.

Osnovni podatki so večinoma demografske narave. Vključeni so kazalniki, povezani s področjem dinamike prebivalstva, kot so naravni prirast, selitveni prirast in skupni prirast. Predstavljeni so tudi številni podatkovni nizi o notranji in mednarodni migraciji – na primer državljanstvo in država rojstva prebivalcev, skupaj z njihovo starostjo in spolom.

Kazalniki, ki so bili oblikovani in izboljšani v okviru projekta YOUMIG, so usmerjeni k merjenju in ocenjevanju migracij mladih na lokalni ravni. Obstajata dve vrsti: temeljni kazalniki in dodatni kazalniki. Temeljni kazalniki so enaki za vse občine, medtem ko so dodatni individualno zasnovani za občine na podlagi posebnosti njihovih migracijskih razmer.

Temeljni kazalniki so osredotočeni na štiri področja: prebivalstvo, izobraževanje, trg dela in druge (lokalne) teme. Programsko orodje Data Toolkit vsebuje 16 temeljnih kazalnikov po občini in še dodatne (1 do 5 kazalnikov).

Kazalniki, povezani z glavnimi **demografskimi strukturami,** so:

- Priseljevanje in odseljevanje
- Največje države pošiljateljice glede letnega števila in pretoka priseljencev
- Prijavljeni povratni migranti v nekaterih osnovnih strukturah (starost, spol, stopnja izobrazbe).

Kazalniki, povezani z **izobraževanjem,** so:

- Dokončana stopnja izobrazbe
- Raven usposobljenosti povratnih migrantov
- Razmerja odhodne mobilnosti študentov.

Kazalniki, usmerjeni na **trg dela,** vključujejo:

- Prebivalstvo glede na status aktivnosti
- Delovno silo v zdravstvu
- Dohodek gospodinjstva
- Regionalni BDP na prebivalca.

Posebni kazalniki so povzeti s treh področij:

- Subjektivne blaginje
- Strpnosti do tujcev
- Namere o selitvi.

Za vsako občino je bila izdelana **napoved prebivalstva** (pri čemer leto 2035 velja kot časovni horizont). Izračunani so bili štirje osnovni scenariji: scenariji srednje, visoke, nizke in ničelne migracije. Glavni rezultati napovedi so prikazani v delu »Projekcija«.

Programsko orodje Data Toolkit vsebuje **Lokalno analizo stanja** (LSQA) dane občine. Glavni poudarek te analize je na lokalnih procesih izseljevanja, priseljevanja in povratne migracije. Ta podrobna študija primera je uporabila več metod za zbiranje in analizo podatkov; prikazuje položaj dane občine v kontekstu mednarodnih migracij in z vidika socialno-ekonomskih soodvisnosti. Zbiranje podatkov in analiza podatkov temeljita na skupno uporabljenih zasnovah, enotni metodologiji ter konvencionalni obdelavi in uporabi podatkov.

Data tool kit

(orodje za spremljanje demografskih sprememb v posameznih občinah)

Interreg

EUROPEAN UNION

Danube Transnational Programme

YOUMIG

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO

M R A
ZAVOD MARIBORSKA RAZVOJNA AGENCIJA

Program evropskega teritorialnega sodelovanja Podonavje

Program je sofinanciran s strani Evropske Unije

PROJECT:

YOUMIG - izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in spodbujanje sodelovanja za obvladovanje vplivov transnacionalnih migracij mladih